

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1908. Första Kammaren. N:o 31.

Lördagen den 28 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Swartz* aflämnade Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående användande af allmänna besparingar å riksstatens femte hufvudtitel till ändrings- och reparationsarbeten å sjö-mättningsfartyget Tärnan m. m.;

2:o) angående användande af besparingar å vissa extra ordinarie anslag till anskaffning af krigsfartygsmateriel;

3:o) angående uppförande af byggnader för telegrafverkets behof i Stockholm och Göteborg; samt

4:o) angående förvärfvande för statsverkets räkning af Strömsholms kanal m. m.

Herr statsrådet grefve *Hamilton* aflämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition angående anvisande af anslag till anordnande af värmeledning i länsresidenset och landsstatshuset i Malmö.

Upplästes följande ingifna läkareintyg:

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare herr *Eric Hallin* på grund af sjukdom är hindrad att under de närmaste dagarne deltaga i riksdagsarbetet, intygar. Stockholm den 27 mars 1908.

John Sjöqvist,
med. doktor, docent.

Justerades protokollet för den 21 i denna månad.

Kungl. proposition om skogsaccis.

Föredrogs Kungl. Maj:ts nästlidne dag bordlagda nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till lag om skogsaccis.

Herr Jonsson: Då Riksdagen år 1905 anhöll, att Kungl. Maj:t utan afvaktan på en fullständig lösning af den kommunala beskattningsfrågan om möjligt ville till följande riksdag framlägga ett förslag, hvarigenom de kommuner, som för närvarande få liten eller ingen kommunalskatt af inom kommunen företagen skogsafverkning, måtte i högre grad komma till sin rätt i detta fall, så yttrade jag i denna kammare, att jag högeligen betviflade, att denna fråga skulle på ett tillfredställande sätt kunna lösas annat än i samband med en fullständig lösning af beskattningsfrågan.

Kungl. Maj:t tillsatte emellertid på grund af Riksdagens skrifvelse en kommitté, som anställde en utredning och framlade ett förslag, grundadt därpå, att vid fastighetstaxering icke annan skogsafkastning skulle tagas med än den, som kunde motsvara tillgångarna för husbehof, och att i samband härmed en accis på afverkad skog skulle införas, hvilken till staten skulle utgå efter en ganska starkt progressiv skala, till kommunen i icke progressiv form. Kommittén tillkrånglade saken ytterligare genom att för skogsaccisen föreslå ett särskildt taxeringsår, icke det vanliga kalenderåret, utan ett taxeringsår, hvilket skulle börja, om jag minns rätt, vid midten af kalenderåret och fortgå till midten af nästkommande kalenderår. Vidare skulle kommunalnämnden verkställa taxeringen för denna skogsaccis.

Mot detta kommitténs förslag framställde de allra flesta af de myndigheter, som öfver förslaget hördes, mycket starka invändningar, och med anledning af dessa har Kungl. Maj:t nu — på visst sätt i öfverensstämmelse med reservantens inom kommittén yrkanden — utgått ifrån enklare grunder, än hvad kommittén föreslog.

I den föreliggande propositionen föreslås det, att vid fastighetstaxering ingen ändring göres, utan att den skall liksom hittills så vidt möjligt också inbegripa en normal afkastning af skogen uti fastighetens taxeringsvärde. Kungl. Maj:t begär således här införandet af en fristående kommunal skogsaccis, som enligt propositionens mening skulle af Riksdagen fastslås i form af lag. Accisens belopp skulle i hufvudsak komma att motsvara två procent utaf det afverkade virkets så kallade rotvärde, det vill säga, det värde, som virket har i skogen, innan något arbete nedlagts på virkets afverkning eller transporterung.

Det är tämligen gifvet och naturligt, att ur synpunkten af en jämnlik och rättvis beskattning, ett förslag sådant som det föreliggande måste vara bygd på den förutsättning, att inkomsten af skogsafkastning i ringa eller ofullständig grad vid den nuvarande kommunalbeskattningen ingått i fastighetens taxeringsvärde. Är denna grund riktig, då kan man ju säga, att införandet af denna nya kommunalbeskattning icke åstadkommer någon dubbel beskatt-

ning eller någon orättvisa i själfva beskattningssystemet. Men är *Kungl. proposition om skogsaccis.* grunden härvid icke riktig, då följer med naturnödvändighet, att vi här i större eller mindre grad äro på väg att införa en dubbel beskattning, ty har vid den vanliga kommunalbeskattningen fastighetens taxeringsvärde omfattat skogens normala afkastning, då är också denna afkastnings beskattning redan exekverad och har fått sin tillbörliga del. Och då blir gifvetvis denna nya skogsaccis på två procent af det afverkade virkets rotvärde en dubbel fastighets-skatt. (Forts.)

Nu är förslaget syfte och mening, att skogsaccisen skall vara ett provisorium afsedt att räcka, tills man fått hela den kommunala beskattningsfrågan löst, då väl meningen skulle vara, att detta särskilda beskattningssätt skulle kunna upphöra. Jag vill emellertid fästa kammarens synnerliga uppmärksamhet därpå, att om Riksdagen antager föreliggande lag, kan den icke ändras eller upphävas utan sammanstående beslut af Riksdagens båda kamrar och Kungl. Maj:ts bifall, under det att den bevillningsförordning, som för öfrigt utgör grundval för den kommunala beskattningen, kan ändras genom gemensam omröstning, därest kamrarna ifråga om densamma stannat vid olika beslut. Således den ena beskattningsformen låses fast, utan att någon säker utsikt finnes för en framtida förändring af densamma, under det att den andra kommunala beskattningsformens bestämmelser äro beroende af, huruvida majoriteten hos Riksdagen är så beskaffad, att den undan vill kraftigare »salta» det så kallade fasta kapitalet, som för mången är en söt lukt, eller ej.

Jag menar, att det finansrättsligt sedt är ett ganska vanskligt område, Riksdagen skulle ge sig in på genom att bifalla detta förslag till lag utan att om möjligt göra något förbehåll i lagen om, att dess lifstid blir begränsad och således underkastad nytt beslut, innan den skulle kunna öfver den bestämda tiden gälla. Vore det ej möjligt, att Riksdagen bestämde, att denna lag endast skall räcka tills vidare under en viss tid, till exempel under fem år, eller hvad man kunde anse riktigt? Då skulle man kunna skapa ett bestämmande provisorium, än när man genom att blott bygga på de yttranden som förekomma i kamrarna pointerar, att lagen är provisorisk. Detta provisorium berodde då icke på tillfälligheter utan på den särskilda lagens innehåll och innebörd.

Jag skall i detta sammanhang beröra frågan, huruvida icke det önskemål, som så länge har stått på dagordningen, eller att skogskommunerna skola få tillbörlig del i de inkomster, som följa med skogsafverkning, i en eller annan form kunde realiseras, och därvidlag vill jag påminna om, att de stöttestenar, som framvältats, när det varit på tal att lösa denna fråga i principiellt riktig form, ha utgjorts af påståenden, att man svårligen kunde finna någon form för afdrag för den del af köpeskillingen för en fastighet, som skulle kunna anses motsvara det afverkade virkets värde, och att om icke något sådant afdrag skedde, det skulle bli en dubbel beskattning.

Kungl. proposition om skogsaccis.
(Forts.)

Denna dubbla beskattning skulle bestå däri, att först betalar fastighetsägaren bevillning efter taxeringsvärdet, och sedermera erlägger han bevillning för inkomsten af den afverkade skogen. Denna svårighet har man i detta förslag helt enkelt kommit ifrån på ett mycket bekvämt sätt. Man bryr sig nämligen icke alls om den saken, utan lägger på skatt oberoende af huruvida en köpare af afverkningsrätt har till och med öfverbetalat afverkningsrätten, så att han i stället för att förtjäna på affären får förlust. Han beskattas här i alla fall precis med dessa två procent efter virkets rotvärde.

Jag tror emellertid, att de svårigheter, som ha upptornats mot att lösa beskattningsfrågan i den riktningen, att vid bestämmandet af fastighetens taxeringsvärde endast så mycket af skogsafkastningen skulle tagas med, som motsvarar tillgången på husbehovsvirke i alla dess skilda former, och att sedermera för den återstående inkomsten af afverkad skog bevillning skulle erläggas efter de för inkomstbevillningen för öfrigt gällande grunder, att, säger jag, dessa svårigheter, som framkonstruerats, helt enkelt bero därpå, att man vill betrakta jordbruksfastigheten med därå växande skog precis som en schackrarevara, som bör säljas man och man emellan undan för undan. När man har den uppfattningen, har det naturligtvis ansetts ganska hårdt, att den, som köper en skogsfastighet, icke skulle få göra afdrag för den köpeskillning, han erlägger för skogen, utan nödgas erlägga inkomstbevillning för alltsammans. Men denna olyckliga uppfattning af beskattningsfrågan, som i och för sig därjämte haft en mycket olycksdiger inverkan i afseende på vår skogshushållning, hvilat enligt min mening, på oriktig basis. Vill man sundt betrakta jordbruksnäringen, till hvilken skogshushållningen hör, måste gränsen för dess beskattning vara den afkastning, som något så när kan i genomsnitt beräknas såväl för jorden som för skogen, och att afverkningens belopp, som i denna afkastning skall ingå, något så när bestämmas att motsvara årstillväxten af virkeskvantiteterna. Går man ut från ett sådant betraktelsesätt och anser, att taxeringsvärdet icke bör inbegripa mera af detta skogsvärde än, såsom jag redan anmärkt, det som kan anses motsvara husbehovet för ägaren, då kommer man till en helt annan ståndpunkt. Då har ägaren af jordbruksfastighet icke i form af fastighetsbevillning erlagt annan skatt, än den, som jämnt motvarar den afkastning, som för både skogen och jorden kan beräknas, och i så fall framträder alls icke behovet af det nämnda afdraget för det kapitalvärde, köparen exempelvis kan hafva nedlagt för själfva skogen, utan då blir skogsaccisen skattetekniskt sedt, en fullkomligt rättvis beskattning.

Min mening har varit den, att Kungl. Maj:t i stället för att följa kommitténs förslag till en viss grad på detta område, borde beträffande afdraget ha hållit fast vid det förslag till förordning om inkomstskatt, som inom finansdepartementet utarbetades år 1904, och som i det fallet just var grundadt på de principer, jag nyss

här anförde. Då hade säkert målet, som åsyftas med en förändring i fråga om kommunala beskattningen, i högre och mera tillfredsställande grad uppnåtts än nu genom detta förslag. Ty här hafva vi en skattebegränsning motsvarande två procent af verkets värde, under det att om bevillningen får vara norm för den kommunala beskattningen, det är bevillningskronorna, som ange skattens begränsning. I en kommun med ofantliga kommunalutskylder, af hvilka det finns ganska många, speciellt i skogsbygden, erhöles kommunen då kommunalskatt för inom densamma pågående skogsafverkning i samma grad som kommunalskatten drabbar alla, hvilket således där komme att ha en helt annan, mildrande, inverkan på de öfrigas kommunalbeskattning, än den verkan som sker, när man för skogsafverksningen, såsom i detta förslag, tager ut bevillningen blott dubbel. Men därvid stannar det, då man icke genomgående bygger den kommunala beskattningen på samma grundvalar.

Jag har med detta velat fästa bevillningsutskottets synnerliga uppmärksamhet på denna fråga, utan att vid detta tillfälle söka visa, att dubbel beskattning blir följden eller ge mig in på några detaljer, hvilkas behandling lämpligen torde böra återkomma, när en gång förslaget inom kammaren skall behandlas. Något vidare yrkande än att mitt yttrande måtte få åtfölja den kungl. propositionen till vederbörligt utskott, som skall behandla propositionen, har jag icke.

Efter härmed slutad öfverläggning hänvisades den kungl. propositionen till lagutskottet; och skulle till utskottet jämväl öfverlämnas det i anledning af samma proposition nu afgifna yttrandet.

Vid föredragning af statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial

n:o 49, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag under riksstatens fjärde hufvudtitel, samt

n:o 50, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i frågor rörande anslag under riksstatens nionde hufvudtitel,

godkändes de i dessa memorial föreslagna voteringspropositioner.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran sammansatta stats- och lagutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtanden n:is 5 och 6 äfvensom Första Kammarens tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtande, n:o 9.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets den 26 och 27 innevarande månad bordlagda betänkande n:o 18, angående beskattningen af socker.

Kungl. proposition om skogsaccis.
(Forts.)

*Författnings-
förslag angä-
ende beskatt-
ning af socker.*

Genom proposition, n:o 10, af den 13 januari 1908 hade Kungl. Maj:t, under återopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att *dels* antaga ett vid propositionen fogadt förslag till förordning angående ändrad lydelse af 1 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning af socker, *dels ock* förklara, att den ändrade lydelsen af berörda författningsrum skulle träda i kraft från och med den dag, som af Kungl. Maj:t bestämdes.

Vidare hade i en till Riksdagen aflåten proposition, n:o 11, Kungl. Maj:t, under återopande af här ofvan omförmälda utdrag af protokollet öfver finansärenden, föreslagit Riksdagen att besluta *dels* att tullsatserna å nedannämnda slag af socker från och med den dag, då den föreslagna ändrade lydelsen af 1 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning af socker träder i kraft, skulle utgöra följande belopp, nämligen:

å socker, raffineradt, alla slag, såsom topp-, kandi- och kak- samt krossadt eller pulveriseradt socker, 14 öre för kilogram;

å socker, oraffineradt, till färgen icke mörkare än n:o 18 af den i världshandeln gällande holländska standard, likaledes 14 öre för kilogram;

å socker, till färgen mörkare än samma standardnummer, äfven om varan inkommer i upplöst eller flytande tillstånd, 10 öre för kilogram;

dels att från och med samma dag den i § 9 i underrättelser om hvad vid tulltaxans tillämpning iakttagas bör under vissa villkor medgifna restitution af tullmedlen vid utförsel sjöledes från stapelstad af raffineradt socker, topp-, kandi- och kak-, hvilket tillverkats inom riket af utländskt råämne, skulle utgå med 11 öre för kilogram sådant socker;

dels ock att de i tulltaxan bestämda tilläggsafgifter till nu gällande tullsatser å vissa slag af socker, som tillverkats i vissa där särskildt angifna länder, skulle tilläggas nyss angifna tullsatser.

Jämlikt 40 § riksdagsordningen hade bevillningsutskottet i föreliggande betänkande afgifvit utlåtande öfver *dels* omförmälda propositioner, som hänvisats till bevillningsutskottets förberedande handläggning och af utskottet ansetts böra i ett sammanhang behandlas, *dels ock* följande inom Riksdagen väckta, till bevillningsutskottet likaledes hänvisade motioner rörande nu ifrågavarande ämne, nämligen inom Första Kammaren n:o 26 af herr *L. Danström*, jämte tre andra af kammarens ledamöter, n:o 41 af herr *Wijk, Ivar*, med instämmande i motionens syfte af två af kammarens ledamöter, n:o 42 af herr friherre *Klingspor* och n:o 45 af herr grefve *Wachtmeister, Axel*, jämte två andra af kammarens ledamöter och med instämmande af ytterligare en ledamot, samt inom Andra Kam-maren n:o 50 af herrar *J. Bengtsson* i Bjärnalt och *A. C. Gunnars-*

son, n:o 51 af herr *K. G. Karlsson* i Göteborg jämte tio andra af kammarens ledamöter, n:is 106 och 107 af herr *J. B. Eriksson* i Grängesberg med instämmande i motionernas syften af sex andra af kammarens ledamöter, n:is 191 och 192 af herrar *von Geijer* och *H. Andersson* i Västra Nöbbelöf, n:o 215 af herr *M. H. Sandén* och fjorton andra af kammarens ledamöter samt n:o 235 af herr *F. Söderbergh* i Karlshamn.

*Författnings-
förslag angående beskattning af socker.*
(Forts.)

Utskottet hade på anförda grunder hemställt,

1:o att Riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts ofvanberörda proposition n:o 10 icke kunnat oförändrad bifallas, i stället måtte antaga följande

Förordning

angående ändrad lydelse af 1 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning af socker.

1. För allt socker, som inom riket tillverkas eller dit införes, skall, på sätt i denna förordning närmare bestämmes, vid sockrets utlämnande till fritt bruk erläggas skatt med 16 öre för hvarje kilogram.

För socker, som till riket införes, skall därjämte erläggas tull enligt tulltaxan.

2. Till socker räknas ej honung, stärkelsesocker (glykos) och maltsocker (maltos) samt ej heller sirup eller melass, i hvilka sockerhalten är mindre än sjuttio procent af torrsubbstansens vikt.

Sockethalten utrönes genom direkt polarisation, därest icke kontroll- och justeringsstyrelsen på framställning af tillverkaren förordnar, att sockerhalten skall bestämmas genom fullständigare kemisk analys.

3. För socker, som enligt de föreskrifter, Kungl. Maj:t vill meddela, gjorts till förtäring af människor obrukbart (denaturerats), erlägges ej skatt.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1909; dock att skatten skall utgöra

intill 1911 års utgång endast 15 öre och därefter

intill 1912 års utgång 15,5 öre, allt för ett kilogram räknadt; samt

att för det socker, som tillverkas vid de redan anlagda råsockerfabrikerna i Östergötland och Västergötland samt vid den under anläggning varande råsockerfabriken på Öland och utlämnas till fritt bruk antingen omedelbart från samma fabriker eller från raffinaderiet i Lidköping efter där verkställd raffinering, skatten fortfarande intill 1913 års utgång utgår med 13 öre för hvarje

Författnings-
förslag angä-
ende beskatt-
ning af socker.
(Forts.)

kilogram; ägande Kungl. Maj:t att meddela behöfliga kontrollföreskrifter.

2:o) att Riksdagen, med förklarande att icke heller Kungl. Maj:ts proposition n:o 11 kunnat oförändrad bifallas, måtte besluta, dels att tullsatserna å nedannämnda slag af socker skola utgöra följande belopp, nämligen:

å socker, raffineradt, alla slag, såsom topp-, kandi- och kak-samt krossadt eller pulveriseradt socker, 15 öre för kilogram;

å socker, oraffineradt, till färgen icke mörkare än n:o 18 af den i världshandeln gällande holländska standard, likaledes 15 öre för kilogram;

å socker, oraffineradt, till färgen mörkare än samma standard-nummer, äfven om varan inkommer i upplöst eller flytande tillstånd, 10 öre för kilogram;

dels att den i § 9 i underrättelser om hvad vid tulltaxans tillämpning iakttagas bör under vissa villkor medgifna restitution af tullmedel vid utförsel sjöledes från stapelstad af raffineradt socker, topp-, kandi- och kak-, hvilket tillverkats inom riket af utländskt råämne, skall utgå med 11 öre för kilogram sådant socker;

dels ock att de i tulltaxan bestämda tilläggsafgifter till nu gällande tullsatser å vissa slag af socker, som tillverkats i vissa där särskildt angifna länder, skola tilläggas nyss angifna tullsatser.

3:o) att de i detta betänkande omförmälda motioner

- a) I: 26 af herr *L. Danström m. fl.*,
- b) I: 41 » » *I. Wijk*,
- c) I: 42 » » friherre *Klingspor*,
- d) I: 45 » » grefve *Axel Wachtmeister m. fl.*,
- e) II: 50 » » *J. Bengtsson m. fl.*,
- f) II: 51 » » *K. G. Karlsson m. fl.*,
- g) II: 106 » » *J. B. Eriksson m. fl.*,
- h) II: 107 » » *desamme*,
- i) II: 191 » » *von Geijer m. fl.*,
- j) II: 192 » » *desamme*,
- k) II: 215 » » *M. H. Sandén m. fl.* och
- l) II: 235 » » *F. Söderbergh*

måtte anses besvarade genom hvad utskottet här ofvan hemställt; samt

4:o) att, vid bifall till hvad under 1:o) här ofvan hemställts, Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t, jämte öfverlämnande af sitt beslut i fråga om beskattningen af socker, anhålla, att därest å tid, då för socker från fabrikerne i Östergötland och Västergötland samt på Öland skattelindring åtnjötes, rätten att förfoga öfver någon af dessa fabriker funnes hafva kommit i svenska sockerfabriksaktiebolagets händer, Kungl. Maj:t täcktes till Riksdagen afgifva det förslag i fråga om sockerbeskattningen, hvartill i

berörda afseende inträdda förändrade förhållanden kunde gifva *Författningsförslag angående beskattning af socker.*
anledning.

Reservation hade anförts af herr *Cavalli* och friherre *Trolle* beträffande vissa delar af motiveringen. (Forts.)

Vid föredragning af betänkandet begärdes ordet af:

Herr *Cavalli*, som yttrade: Jag hemställer, att kammaren ville besluta,

att bevillningsutskottets förevarande betänkande n:o 18 föredrages punktvis;

att vid första punkten diskussionen må gälla äfven de enskilda motioner, som blifvit väckta rörande skattesatserna på socker;

att vid andra punkten likaledes må behandlas de motioner, som afgifvits angående sänkning af tullsatserna,

samt att diskussionen vid första punkten äfven får omfatta förslaget i dess helhet.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten 1 och i sammanhang därmed punkten 3 mom. a), b), d), e), g), k), och l).

Herr statsrådet *Swartz*: I det nu föreliggande betänkandet hemställer bevillningsutskottet så godt som enhälligt om bifall till Kungl. Maj:ts proposition, i hvad den angår skattesatsens uppbringande med 3 öre till 16 öre pr kilogram och motsvarande sänkning i tullsatsen. Det erkännande af det befogade i propositionen, hvilket härigenom af utskottet lämnats, kan naturligtvis icke annat än lända regeringen till stor tillfredsställelse.

Bevillningsutskottet har emellertid föreslagit vissa modifikationer i den kungl. propositionen vid genomförandet af skatteförhöjningen och tullsänkningen.

Dessa modifikationer äro följande:

För det första skall skatteförhöjningen träda i kraft den 1 januari 1909 i stället för vid den tidpunkt under innevarande år, som af Kungl. Maj:t hade kunnat bestämmas.

För det andra skall skatteökningen med 3 öre icke inträda förr än den 1 januari 1913, utan skall förhöjningen ske successivt med 2 öre den 1 januari 1909, med ytterligare ett halft öre den 1 januari 1912 och slutligen med ett halft öre ytterligare den 1 januari 1913.

För det tredje skall skattelindringen för det vid raffinaderiet i Lidköping förädlade råsockret ifrån fabrikerna i Linköping och Lidköping utvidgas till att omfatta fullständig frihet från skatteförhöjning under åren 1909—1913 och utsträckas att jämväl gälla för

*Förjättnings-
förslag angä-
ende beskatt-
ning af socker.*

vid sagda raffinaderi förädladt socker ifrån den under anläggning varande fabriken på Öland.

Och slutligen för det fjärde bestämmes skillnaden mellan tullsatzen för 1 kilogram råsocker och 1 kilogram raffinad till 5 öre i stället för enligt Kungl. Maj:ts förslag till 4 öre.

(Forts.)

Att modifikationerna under de båda första punkterna hafva framkallats af den tillspetsning af meningsskiljaktigheterna mellan det stora sockerbolaget och de skånska betodlarna, hvilken under början af året inträdit, är allmänt bekant. Det såg en tid ut, som om någon öfverenskommelse mellan dessa båda parter knappast skulle kunna komma till stånd i år. Då det naturligtvis skulle verkat skadligt för det allmännas intressen, om något mera omfattande afbrott i betodlingen inträffat med däraf härflytande följder såväl för sockerindustrien direkt som i många andra afseenden, och då denna eventualitet icke alls syntes omöjlig med den utveckling, som striden tagit, har det tydligt framstått såsom en ganska naturlig tanke att söka undgå denna olägenhet för det allmänna genom någon jämkning i de kraf, hvilka just från det allmännas sida framställts i hithörande afseenden. Det är i den belysningen, som de nu framkomna modifikationsförslagen böra ses; och jag tillåter mig att på regeringens vägnar förklara, att regeringen så mycket mindre har något emot att biträda utskottets framställning i dessa delar, som denna fullständigt sammanfaller med förutsättningarna för det mera bestående fredsslut mellan sockerbolaget och betodlarna, för hvars preliminära grundläggande regeringen icke stått främmande.

Den tredje modifikationen, utsträckning af skattefrihetsförmånen för socker ifrån fabrikena i Väster- och Östergötland äfvensom på Öland, finner regeringen ej heller anledning att motsätta sig, då lindringen ur statskassans synpunkt icke betyder så synnerligen mycket, och då det skulle vara regeringen kärt, om genom den sålunda föreslagna åtgärden såväl hvitbetsodlingen i dessa trakter som raffinaderiets i Lidköping ställning skulle kunna tryggas

Äfven ökningen i skillnaden mellan tullskyddet för 1 kilogram raffinad och 1 kilogram råsocker från 4 till 5 öre, anser sig regeringen kunna biträda, då å ena sidan, på grund af den mellan de svenska raffinaderierna och råsockerfabrikena bestående samhörigheten, förhållandet mellan tullsatserna på råsocker och raffinad är tämligen likgiltigt, så länge det finnes full tillgång på svenskt råsocker, och å andra sidan det ökade raffinadskyddet kan komma väl till pass, i händelse af en eller annan anledning import af socker skulle behöfva företagas, då det ju alltid vore förmånligare att importera råsocker i stället för raffinad.

Då jag sålunda å regeringens vägnar uttalat dess anslutning i allo till hvad utskottet under punkterna 1 och 2 hemställt, och då man nu kan hafva grundade förhoppningar, att dessa hemställanden skola varda af Riksdagen bifallna, kan jag icke underlåta att på

samma gång frambära ett tack till alla dem, hvilka icke utan stora personliga ansträngningar eller uppoffring af förut intagna positioner bidragit till att så fullständigt, som skett, utjämna de stridigheter i föreliggande fråga, som en tid hotat att antaga allt annat än samhällsnyttiga dimensioner, och hvilka medverkat till frågans lösning på sådant sätt, att, såvidt jag förstår, alla berättigade intressen blifvit beaktade.

*Författnings-
förslag angående
beskattning af socker.*
(Forts.)

Att mitt tack i främsta rummet riktar sig till bevillningsutskottet är tydligt. Det är också den känslan af tacksamhet, som förhindrar mig att nu närmare ingå i granskning af den framställning, som bevillningsutskottet gjort under punkten 4:o. Jag nödgas emellertid säga, att jag för min del icke kan se, i hvilken mån något intresse utaf mera allmän innebörd därigenom skyddas eller gagnas. Snarare tvärtom! Emellertid synes mig bevillningsutskottets hemställan under den punkten vara af ringa betydelse i jämförelse med de hemställanden, som under de öfriga punkterna af bevillningsutskottet blifvit gjorda och till hvilka jag ännu en gång ber att få uttala regeringens och min personliga anslutning, slutande med yrkande om bifall till den nu föredragna punkten.

Herr Fahlbeck: Det är icke någon opposition mot det föreliggande förslaget, som nu föranleder mig att begära ordet. Jag inser alltför väl, att det kompromissförslag, som här föreligger, kommer att utan vidare af alla parter accepteras. Icke heller är det min mening att uttala mig om, huruvida det stora sockerbolaget kan bära denna nya börda, utan att industrien däraf tager skada. Jag är icke i tillfälle att bedöma det, men jag är något mera skeptisk i den punkten, än hvad såväl herr statsrådet och chefen för finansdepartementet som bevillningsutskottet varit. Nej, hvad som föranledt mig att nu begära ordet är, att jag vill ånyo ägna de kalkyler, hvarpå den kungliga propositionen hvilar, en smula kritik.

Det har varit mångahanda möten och uttalanden under denna tid rörande sockerfrågan, men öfverallt och alltid har man rört sig på den grundval, som föreligger i den kungl. propositionen. Liksom jag yttrade några ord till hälsning, när denna kungliga proposition inkom till Riksdagen, vill jag nu också säga några ord till afsked, i det syfte att man för framtiden icke måtte göra kalkyler af detta slag, ty jag anser, att den metod, som härvid användts, är fullkomligt oriktig. Och det är denna *metodologiska fråga*, om jag så får säga, som föranledt mig att begära ordet.

Hela kalkylen hvilar på en jämförelse mellan sockerindustrien i Sverige och sockerindustrien i Tyskland och Frankrike. I båda fallen fattas och betraktas industrien, tekniskt sedt, som en helhet på hvardera sidan, alldeles som om det vore *ett* företag i Sverige och *ett* företag i Tyskland. Men det är detta, som är det felaktiga, ty härvid förbises en så viktig sak som *produktionsformen*. Produktionsformen, mina herrar, är en af de viktigaste faktorerna i afseende

*Författnings-
förslag angå-
ende beskatt-
ning af socker.*

(Forts.)

å en näring och dess bestånd. Ty produktionsvillkoren förändras totalt, allt efter som produktionsformen ändras. Produktionsformerna äro många som bekant. Inom industrien ha vi sålunda: handtverket, manufakturen, den lilla industrien och slutligen den stora industrien i flera grader. Vidare kan produktionsformen med hänsyn till ägaren och ledningen af företagen vara: privat affär eller aktiebolag, andelsföretag eller slutligen kommunal eller statlig regie. Dessa olika produktionsformer hafva väsentligen olika produktionsvillkor, och vill man jämföra en industri i ett land med motsvarande i ett annat, måste man ovillkorligen taga hänsyn till produktionsformen för att se, om denna är densamma på båda sidor eller om den är en annan i det ena landet än i det andra. Och det är detta jag påstår vara fallet i afseende å den svenska sockerindustrien, å ena sidan, och den tyska eller franska, å andra sidan.

Om jag närmast ser på den tyska råsockerfabrikationen och jämför den med den svenska, så är det ofta nog icke någon skillnad i afseende åt företagets storlek, men det är i Tyskland mycket vanligt, att råsockerbruken äro andelsföretag, bildade af några stora godsägare, som slå sig tillsammans om ett råsockerbruk. Denna form ger helt andra produktionsvillkor än aktiebolagsformen. Man behöfver i förra fallet mycket ringa aktiekapital och administrationskostnaderna ställa sig annorlunda. Därför blir företagets hela hållighet en annan i ena fallet än i det andra.

Ifråga om raffinaderierna åter är skillnaden den, att de svenska raffinaderierna äro att betrakta såsom småindustri i jämförelse med flertalet tyska och franska. Och hvad detta betyder med afseende å produktionsvillkoren ber jag att få belysa genom att erinra om förhållandet vid råsockerbruken, ty där känna herrarna samt och synnerligen, åtminstone de, som något ha reda på sockerfabrikationen, hvad det vill säga, om en fabrik är liten eller stor. Är fabriken liten och afverkar blott 20-, 25- å 30,000 tons betor, går den gemenligen med stor förlust, och därvid kan det kosta tilläfventyrs 25 öre att tillverka 1 kilogram socker. Är åter afverkningen 50-, 60—70,000 tons, så är vinsten stor, och tillverkningen kostar pr kilogram socker kanske endast 15—17 öre —, jag kan icke så noga säga huru mycket, men skillnaden är enorm.

Detta exempel gällde råsockerfabrikerna. Ifråga om raffinaderierna kan jag icke ens på höft angifva, huru stor skillnaden är, allt efter som det är en liten fabrikation eller en stor, det är fråga om. Men det är visst, att skillnaden är stor nog för att utjämna de merkostnader, som den svenska industrien i kalkylerna visat sig äga utöfver den tyska och den franska. Må vi blott betänka, att i Frankrike finnes det ett raffinaderi, som tillverkar i banko, hvad samtliga de sju svenska raffinaderierna sammanlagdt tillverka. Det är väl alldeles uppenbart, att ett sådant raffinaderi skall kunna framställa sockret pr kilogram många öre billigare än dessa små svenska raffinaderier, som hvart och ett har en så mycket mindre tillverkning.

Det är detta, som förbises i den kungliga propositionen, och samma förbiseende återkom i alla de föredrag, vi hört i denna fråga, men det är denna felaktiga metod, som jag skulle önska, att man måtte i framtiden undvika vid sådana undersökningar.

*Författnings-
förslag angående
beskattning af socker.*

(Forts.)

Det är endast denna sak, herr grefve och talman, jag velat med mitt anförande framhålla, i förhoppning att det är, som sagdt, sista gången, man går tillväga på det viset, när man kalkylerar de svenska näringarnas produktionsmöjligheter. Jag har naturligtvis intet annat yrkande än om bifall till den föredragna punkten.

Grefve Wachtmeister, Axel: Då ändamålet med den af mig med flera afgifna motionen endast varit att söka förebygga ett nedläggande af sockerbruket i Karlshamn, då bevillningsutskottets här föreliggande betänkande uppenbarligen är resultatet af en kompromiss, som bland annat, efter hvad det uppgifves, kommer att hafva till följd, att detta sockerbruk icke nedlägges, och då ortens eller länets intressen på så vis äro tillgodosedda, har jag, herr grefve och talman, naturligtvis intet annat yrkande att göra än att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Danström: Det synes måhända vara tämligen fruktlöst att för ett om än så berättigadt provinsintresse vid detta tillfälle kämpa mot ett i hufvudsak enligt bevillningsutskotts utlåtande, hvori genom en fyndig kompromiss vidt skilda meningar i fråga om den svenska sockerindustriens ökade beskattning kommit till ett gemensamt resultat. De båda reservationer, som afgifvits mot utskottets hemställan, gälla nämligen icke storleken af den ökade skattebörda, som ansetts böra läggas på denna industri, utan huruvida denna ökning må komma den konsumerande allmänheten i stället för statsverket till godo.

Men det ser ut, som om utskottet under sitt arbete att åstadkomma enighet i denna hufvudsak, icke hunnit närmare granska de starka billighetsskäl och likställighetskraf, som måste tala för en lägre skatteberäkning under de närmaste åren äfven för de båda yngre fabriker, hvilka icke ägt någon målsman inom utskottet. Om utskottet hållit på den förut af Riksdagen vidhållna grundsatsen, att ingen undantagslagstiftning på detta område bör äga rum, hade ju principiellt intet varit att invända, utan alla de ogynnsamt ställda sockerfabrikerna hade måst med ett visst berättigande finna sig i sitt oundvikliga öde. Men då utskottet på grund af, såsom det synes, goda billighets- och lämplighetsskäl föreslagit ett välbehöfligt uppskof med den nya skattehöjningen för råsockerfabrikerna i Östergötland och Västergötland samt den under anläggning varande fabriken på Öland, borde samma förmån rättvisligen tillkommit äfven råsockerfabrikerna i Halland och Blekinge, hvilkas delägare ej under de nya skatteförhållandena torde på mycket länge kunna göra räk-

*Författnings-
förslag angående beskattning af socker.*
(Forts.)

ning på någon skälig vinst utan få nöja sig med, att fabriksdriften kan upprätthållas och gagn för jordbruket därigenom ernås.

Hvad särskildt Hallandsfabriken angår, ha ett stort antal jordbrukare och andra länets invånare med hänsyn till detta gagn ansett sig böra genom aktieteckning bidraga till företagets förverkligande. Och det är i många fall icke kapitalplacering, som sålunda ägt rum, utan det är lånade penningar, som för närvarande draga hög ränta, hvilka bundits vid denna aktieteckning. Hvilka ekonomiska svårigheter, som kunna för många uppstå, om beräknad afkastning af fabriken länge alldeles uteblifver, torde lätt inses.

Utskottets mycket korta motivering för afslag å de af Hallands representanter i båda kamrarne väckta motionerna bör icke lämnas utan gensägelse. Utskottet har ansett sig icke kunna tillstyrka någon lägre skatteberäkning för Hallandsfabriken, hvilken begynte sin verksamhet under förlidne november — *därför att denna fabrik arbetar under förhållanden, hvilka icke utan skäl kunna betecknas såsom ganska likartade med dem, som äro rådande i Skåne.*

Detta påstående kan väl svårligen anses vara uttryck för sanna och verkliga förhållandet. Det torde vara uppenbart, att skillnaden mellan de äldre skånska fabrikernas och den nya halländska fabriken ställning är väsentlig. De förra ha i tiotal af år arbetat under betydligt gynnsammare skatteförhållanden än de nu rådande, under hvilka för Hallandsfabriken begäres ett tillfälligt rådrum, och de ha därigenom kunnat stärka sin ekonomi, amortera sina skulder och föröka, ja, fördubbla sina delägars kapitaltillgång i bolagen, ehuru icke skälig utdelning saknats. Dessa fabriker äro sålunda rustade att möta mindre gynnsamma konjunkter och bära en ökad beskattning. Men för en ny industriell anläggning som Hallandsfabriken uppstå i regel under de första åren en mängd svårigheter, som ofta icke ens klok och enegisk ledning förmår lyckligt öfvervinna — och tillkommer så ett alldeles opåräknadt tryck, kan företagets bestånd äfventyras. Detta hvad angår den stora skillnaden mellan Skånefabrikerna och Hallandsfabriken i ekonomisk bärkraft, som ju är af synnerlig betydelse.

Syftar utskottet åter på betodlingen i Halland, en viktig förutsättning för sockerfabrikationen, såsom ganska likartad med den i Skåne, så må det framhållas, att det väl behöfs några år, innan den för betodling afsedda halländska jorden hunnit samma kultur som den i Skåne, om man undantager de mindre områden i sydligaste Halland, hvarå förut odlats betor till skånska sockerfabriker. Och det kräfvdes också en rundlig tid för Hallandsfabriken att vinna tillräcklig areal till betodling samt den högre sockerhalt i betorna, som erfordras för ett gynnsamt resultat.

Allt detta är skäl, som, om de behjärtats, bort mana utskottet att föreslå samma lindring för Hallandsfabriken som för Östgöta-, Västgöta- och Ölandsfabrikerna.

Man får väl i det längsta hoppas, att den under ljusa förvänt-

ningar grundade råsockerfabriken i Halland, trots allt, ej skall gå sammana öde till mötes som sin föregångare i Halmstad, hvilken började 1870 och nedlades 1874 med förlust af hela aktiekapitalet — men den situation, som nu uppstår för det nya företaget, är sannernigen icke afundsvärd.

Det var till en början min mening att sluta med följande yrkande: *att för det socker, som tillverkas vid råsockerfabriken i Halland och utlämnas till fritt bruk antingen omedelbart eller från något raffinaderi i riket efter där verkställd raffinering, skatten bortfarande intill 1913 års utgång må utgå med 13 öre för hvarje kilogram; ägande Kungl. Maj: att meddela behöfliga kontrollföreskrifter, samt att detta skulle ingå såsom ett nytt moment efter bestämmelsen om lindring i skatten för råsockerfabrikerna i Östergötland och Västergötland samt på Öland.* Men då möjligen anmärkning kan göras mot formuleringen af detta yrkande, inskränker jag mig till att begära återremiss till utskottet i fråga om nedsättning i skatten för Hallandsfabriken.

Herr Cavalli: Den siste ärade talaren trodde, att bevillningsutskottet icke hunnit närmare granska rättfärdighets- och billighetskraven för den landsdel, som icke ägde någon representant inom bevillningsutskottet. Det är af nöden att fritaga bevillningsutskottet från denna förmodan. Jag säger icke annat än förmodan, ty jag föreställer mig helt visst, att det icke låg där bakom någon ond mening. Vi hafva nog efter måttet af vår förmåga försökt att jämka på anspråken i denna stora, viktiga och i hela landets ekonomiska förhållanden djupt ingripande fråga. Och hafva vi icke lyckats i allt, så icke har det berott på att vi icke gjort ärliga försök att se alla tillgodo; men alla kunde icke ses till godo. Hallands representanters anspråk äga — det låter icke förneka sig — ett visst fog, då de begära att, under något så när liknande förhållanden med dem, som råda i Östergötland, Västergötland och på Öland, få någon lindring i beskattningen, men det är också åtskilligt, som talar däremot. Belägenheten i närheten af Skåne, likheten i stort sedt i klimat, erfarenheten, som redan finnes åtminstone i vissa delar af Halland om betodling, göra, att redan däri kan hämtas fog för bevillningsutskottets förslag i denna del; och bevillningsutskottets motivering, hvilken den siste ärade talaren fann vara något för kort, torde väl, äfven om den är kort, vara ganska tydlig och, jag vågar äfven påstå, hafva fog för sig.

Mina herrar, det är ingen af eder, som läst detta betänkande, som icke väl där ser, att det väsentligt skiljer sig från betänkanden i liknande frågor, som bevillningsutskottet i allmänhet framlägger. Dessa betänkanden äro i allmänhet åtföljda af utredningar, öfversikter och tabeller rörande skattesatser, tullförhållanden och hvad därmed äger sammanhang, hvaremot detta är, jag kan säga, kemiskt rent därifrån. Och hvarpå beror detta? Hela landet vet det. Det

*Förjättnings-
förslag angående
beskattning af socker.*
(Forts.)

*Författnings-
förslag angående
beskattning af socker.*

(Forts.)

beror på en kompromiss, hvars nödvändighet ingen som har någon känsla af ansvar vågar betvifla. Och jag kan säga eder, mina herrar, utan att närmare beröra hvad inom utskottet har passerat, att det kostade någon möda, någon ansträngning och någon förmåga att sammanjämka olika meningar, då man kunnat framlägga ett förslag i denna svåra fråga alldeles enhälligt, ty den lilla principskillnaden från två reseranter är af underordnad betydelse. Det är därför, mina herrar, jag hos herr talmannen hemställer om proposition på bifall till den föredragna delen af utskottets betänkande. Men jag vill begagna tillfället att ännu lägga till något.

Chefen för finansdepartementet har i sitt anförande särskildt något fäst sig vid 4:de punkten i bevillningsutskottets betänkande, och han uttalade i välvilliga ord den åsikten, att den måhända kunde hafva varit borta. Ja, mina herrar, det kunde den visst hafva varit, och icke står den där på grund af mitt yrkande. Men nu äro förhållandena sådana, att jag måste göra en ansträngning, jag måste, i den mån mitt ord kan betyda något i denna kammare, vädja till kammaren, att denna punkt får stå kvar, ty den är en integrerande, viktig del i den träffade öfverenskommelsen, och dess bortkastande af kammaren skulle kunna leda till svårigheter; det vore nästan som att låta ett fartyg förlisa i hamnen, när det redt sig i ytterskären.

Jag vill slutligen uttala, att det har varit utskottet angenämt att arbeta i denna fråga, då det kunnat samarbeta med en regering, som med klokhet, skicklighet och framsynthet tagit saken om hand och visat den praktiska blick på tingen, som icke kan annat än hedra regeringen.

Herr von Möller: Jag är ledsen, att jag icke kan instämna med den föregående talaren i hans lofsång öfver kompromissen, ty jag har visserligen lärt mig inse, att det ibland kan vara ganska inkomstbringande att kompromissa, men jag har också en annan mera enfaldig syn på tingen, den nämligen att ofta vid kompromisser lämnas rättfärdigheten och rättvisan väl mycket ur räkningen. Så har det också gått till vid denna kompromiss. Jag har icke varit med i bevillningsutskottet, och jag är verkligen ledsen att där icke haft »biskopen till morbror», och jag instämmer med den förste talaren på Hallandsbanken i hans beklagande, men vill ingalunda därmed hafva uttalat något förklenande om utskottet. Jag tror dock, att man då hade kunnat lämna utskottet sådana upplysningar, att möjligen äfven Hallandsfabriken kunnat tillgodoses. Jag har icke reda på alla kulisshemligheterna i kompromissen, men hvad jag vet, är det, att sockertrusten genom denna kompromiss i skatte- lindring lär komma att vinna omkring 2 miljoner kronor. Dessutom lär den enligt tidningarnas uppgift vara villig att sälja råsocker till de nödställda Västgöta- och Östgötafabrikerna, och på så sätt fick finansministern ju det där lilla fartyget, som herr Cavalli omhuldat, hvilket redde sig i de yttre skären, i det stora hela i hamn, utan att

det blef allt för mycket skamfiladt. Således alla människor hafva skäl att vara glada utom vi. Och att jag icke är glad, tror jag herrarna förstå, när jag säger, att jag tillhör hvarken socker- eller de *insockrade* herrarna. Jag är *fullkomligt osockrad*. Jag äger icke en enda sockeraktie, på sätt och vis ledsamt nog, men dock rätt angenämt i detta ögonblick åtminstone, ty jag hoppas att, när jag kommer med detta refererande »ad hominem», herrarna förstå att jag talar utan egennytta och utan yttre påverkan; det är blott min rättfärdighetskänsla, som uppreser sig mot denna kompromiss, hvarigenom de halländska landtbrukare, som råkat komma in i denna kompromisskvarn med dess mäktiga klibbiga kuggar, komma att lida på det sätt de göra. De bli lidande därigenom att af aktierna i den halländska sockerfabriken äges $\frac{8}{15}$ af trusten och $\frac{7}{15}$ af aktietecknare, hufvudsakligen halländska landtbrukare. Nu säger man att, gifver man Hallandsfabriken lindring, ökas därigenom presenten åt trusten, och därför få landtbrukarne lida. Och så kommer man, för att gifva ytterligare stöd åt sina skäl med lofsånger öfver landtbruket i Halland och dess förträffliga jordmän, som är så god, att den kan mäta sig med Skånes. Jag ber om ursäkt, jag har bättre reda på detta, än hvad bevillningsutskottet har. Det är helt enkelt *icke* sant. Ingen, som har någon reda på landbruksförhållandena i dessa trakter, kan påstå, att klimat och jordbruksförhållanden äro desamma i Halland som på Skåneslätten, kuststräckan Engelholm—Helsingborg—Landskrona—Lund—Malmö—Trelleborg o. s. v. Vi försöka göra det bästa vi kunna af vår jord, men den är för grund, den hvilat på ett sandunderlag, och det hjälper icke. Och framför allt, den är icke bearbetad för sockerbetsodling. Den har icke det djup som skulle erfordras och som den äldre sockerbetsjorden har. Således, det argumentet håller icke streck. I Kungl. Maj:ts proposition talar finansministern om att, för att Västgöta- och Östgötafabrikerna skola kunna komma ur sina trångmål, vore det först och främst nödvändigt, att de lyckades vinna tillräcklig areal för betodling och få den därtill använda jorden bragt i full växtkraft, men därtill åtginge tid, som måste räknas i flera eller färre år. Precis samma argument borde man, såvida man vill vara rättvis och såvida man — om jag får använda det uttrycket — har reda på sig, när man skrifer så, använda beträffande Hallandsfabriken. Det är hårdt för landtbrukare, som i full förtröstan — det må nu vara oförsiktigt och oklokt, men i alla fall — i full tillit till regeringen och Riksdagen, att de icke genom några ökade skattesatser skulle komma den till lifs, det är hårdt, säger jag — och jag vädjar till herrarnas rättfärdighetskänsla — om dessa personer skola blifva af med större eller mindre del af de insatta pengarna. En hel del smärre landtbrukare har tecknat aktier, hvilka de af brist på penning förbundit sig betala med levererade sockerbetor. Jag medgifver att, såsom kompromissen nu är hopsvetsad, är det svårt för dessa smärre men lika befogade intressen att göra sig gällande. Det

*Författnings-
förslag angående beskattning af socker.*
(Forts.)

Förjättnings-
förslag angående
beskattning af socker.

(Forts.)

heter genast: då kommer den lilla farkosten som klarerat de yttre skären att sjunka i hamnen. Ja, låt den då sjunka hällre än att föras i hamn med ett sådant styre, hvilket jag här måste beteckna såsom icke motsvarande rättfärdighetens och rättvisans kraf.

Jag skall icke uppehålla kammaren längre, men jag ber herrarna tänka på den saken, att det här gäller ett kraf på rättvisa. Det är en ytterst obetydlig förlust för statskassan, om man vill offra på rättvisans altare detta fåtal tusen kronor, som en nedsättning i sockerskatten äfven för fabriken i Halland skulle medföra. Det är sant, att möjligtvis den större delen däraf komme trusten tillgodo, men den andra delen tillföle dock personer, som icke haft en tanke på möjligheten af att Riksdagen nu skulle besluta en skattehöjning, och då måtte väl icke hvad jag begär kunna anses som obilligt.

På dessa skäl, herr greve och talman, anser jag mig, icke blott såsom *hollandrepresentant* utan såsom *ledamot af svenska Riksdagen* böra yrka återremiss i det syfte, som i den af herr Danström m. fl. afgifna motionen uttalats.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande punkten 1 och i sammanhang därmed föredragna delar af punkten 3 yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att punkten 1 och nämnda delar af punkten 3 skulle visas åter till utskottet.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande n:o 18 punkten 1 och i sammanhang därmed föredragna delar af punkten 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, visas punkten 1 och nämnda delar af punkten 3 åter till utskottet.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 85;

Nej — 24.

Punkten 2 och öfriga delar af punkten 3 samt punkten 4.

Hvad utskottet hemställt, bifölls.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets den 21 och 24 innevarande månad bordlagda betänkande n:o 17, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ny förordning angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter.

I proposition, n:o 61, hade Kungl. Maj:t under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för den 14 februari 1908 föreslagit Riksdagen att antaga ett vid propositionen fogadt förslag till ny förordning angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter.

Utskottet hade af anförda skäl hemställt,

1:o) att Riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande förslag till förordning angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter icke kunnat oförändradt bifallas, måtte antaga samma förslag med de ändringar och tillägg, utskottets författningsförslag utvisade, samt

2:o) att Riksdagen ville anhålla, det Kungl. Maj:t måtte i sammanhang med utfärdandet af den nya förordningen i ämnet fastställa lydelsen af därtill hörande formulär.

Efter betänkandets föredragning begärdes ordet af

Herr Cavalli, som yttrade: I afseende å föredragningen af bevillningsutskottets betänkande n:o 17 tillåter jag mig hemställa, att betänkandet måtte punktvis företagas till afgörande; att författningsförslaget föredrages paragrafvis i nummerföljd och, där så erfordras, momentvis med slutmening och rubrik sist samt därefter utskottets hemställan;

att, därest en eller annan del af författningsförslaget återremitteras till bevillningsutskottet, detta må äga befogenhet att äfven föreslå de ändringar i ej återremitterade delar, som kunna äga sammanhang med eller anses vara en följd af återremissen;

att i afseende å nummerbeteckning af paragrafer och moment utskottet må äga att vidtaga sådana ändringar, som påkallas af kamrarnas beslut, samt

att af förslagets text ej må behöfva uppläsas andra delar än sådana beträffande hvilka uppläsning begäres.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten 1.

Utskottets förslag till förordning angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter.

1—3 §§.

Godkändes.

4 §.

Denna paragraf lydde sålunda:

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

*Angående
bevillnings-
avgift för
vissa offent-
liga före-
ställningar.*

1 mom. Utlänning, som här i riket gifver offentlig föreställning eller tillställning af hvad slag det vara må, vare sig mot inträdesavgift eller mot afgift, som eljest på ett eller annat sätt fordras, uppbäres eller mottages, skall, där ej sådant fall är för handen, som afses i 3 mom., härför utgöra särskild bevillningsavgift med fem procent af bruttoinkomsten.

Denna bevillningsavgift skall utgå:

a) vid konsert, opera- eller annan musikalisk, dramatisk eller litterär föreställning, föredrag, cirkus- eller varietéföreställning, så ock vid annan med någon af de nu nämnda jämförlig föreställning äfvensom vid bal, maskerad eller annan dylik tillställning,

a) vid konsert, opera- eller annan musikalisk, dramatisk- eller litterär föreställning, cirkus- eller varietéföreställning så ock vid annan med någon af de nu nämnda jämförlig föreställning äfvensom vid bal, maskerad eller annan dylik tillställning,

1) då bruttoinkomsten kan antagas komma att öfverstiga femhundra kronor, efter den verkliga bruttoinkomsten, dock alltid med minst tio kronor, samt,

2) då bruttoinkomsten kan antagas icke komma att öfverstiga femhundra kronor, efter beräknad bruttoinkomst, med lägst tio och högst tjugufem kronor;

b) för anställande eller anordnande af karusell- eller annan konstakning, målskjutning, ringkastning eller kraftprof samt för förevisande af människor, djur, naturalier eller andra föremål eller af panorama, biografbilder, vaxkabinett, optiska eller mekaniska konststycken eller vid annan med de nu nämnda jämförlig tillställning, som icke är att hänföra under a), efter beräknad bruttoinkomst, med lägst fem och högst femtio kronor för hvarje dag, sådan föreställning eller förevisning äger rum.

2 mom. Utlänning, som medverkar vid af svensk eller utlänning gifven offentlig föreställning, offentligt utförande af musik, såsom kafékoncert och dylikt, eller vid annan offentlig tillställning, som ej är att hänföra under 3 mom., skall, oafsedt huruvida inträ-

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

Angående
bevillnings-
afgift för
vissa offent-
liga före-
ställningar.
(Forts.)

des- eller annan afgift därvid uppbäres eller tillställningen är afgiftsfri, erlægga särskild bevillningsafgift med tio procent af den inkomst, som på grund af hans medverkan tillflyter honom, vare sig denna inkomst utgöres af i penningar bestämd ersättning, naturaförmåner eller andel af inkomsten å tillställning. Afgiften skall i hvarje fall utgå med minst femtio öre för hvarje dag, medverkan lämnas af utlänning eller ersättning till honom beräknas.

3 mom. Utländska positivspelare, musikanter, förevisare af djur eller annat, akrobater och dylika, hvilka drifva sitt näringsfång under bar himmel och uppbära allenast frivillig afgift, skola för rättigheten att utöfva sådan verksamhet för hvarje person erlægga särskild bevillningsafgift med femton kronor för hvarje kalendermånad; och utgår denna bevillningsafgift med nämnda belopp, äfven om under samma månad uppträdande äger rum å olika orter.

4 mom. Ansökning om tillstånd till offentligt uppträdande, hvarom i 1—3 mom. förmåles, skall göras enligt föreskrifter, som af Kungl. Maj:t utfärdas, och skall sådan ansökning innehålla:

i fall, som afses i 1 mom.: fullständiga uppgifter om föreställningens beskaffenhet, antalet föreställningar för hvarje dag af den tid, för hvilken tillstånd sökes, den eller de orter, där föreställning är afsedd att gifvas, inträdesafgifter eller andra vid föreställning förekommande afgifter äfvensom om den för föreställning afsedda lokal och antalet åhörar- eller åskådarplatser;

i fall, som afses i 2 mom.: fullständiga uppgifter angående föreställningens beskaffenhet, medverkande utlännings nationalitet, namn och bostad, den eller de orter samt den lokal, där föreställning är afsedd att gifvas; skolande ansökningen vara åtföljd af en af den, åt hvilken utlänning lämnar biträde eller som eljest är att anse såsom uppdragsgifvare, på heder och samvete afgifven uppgift angående beskaffenheten och beloppet af den ersättning, som hvarje utlänning äger erhålla;

i fall, som afses i 3 mom.: fullständiga uppgifter om föreställningarnas beskaffenhet, antalet personer, för hvilka tillstånd sökes, samt deras nationalitet, namn, ålder och hemvist.

Sökande är därjämte pliktig att meddela den myndighet, hos hvilken ansökning göres, de ytterligare upplysningar, som af myndigheten begäras.

5 mom. Med ledning af lämnade och eljest tillgängliga upplysningar skall nämnda myndighet, därest ansökningen bifalles, bestämma, enligt hvilken af de i 1—3 mom. häröfvan angifna grunder bevillningsafgift skall utgöras, äfvensom beträffande föreställning, som afses i 1 mom. a), 2), 1 mom. b), 2 och 3 mom., fastställa bevillningsafgiftens belopp.

Angående
bevillnings-
afgift för
vissa offent-
liga före-
ställningar.
(Forts.)

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Därest i ersättning åt utlänning, som afses i 2 mom., ingå naturaförmåner, skola dessa vid bevillningsafgiftens bestämmande uppskattas till skäligt belopp i penningar. Om högre värde ej är angifvet, skall kost och bostad därvid upptagas till hvardera en krona för dag.

6 mom. I fråga om föreställning, som afses i 1 mom. a) 1), skall bruttoinkomsten utrönas antingen medelst kontroll å biljettförsäljningen, på sätt i 7 mom. sägs, eller ock, därest vederbörande myndighet finner så kunna ske med bibehållen säkerhet för bevillningsafgiftens behöriga erläggande, med ledning af en af föreställningsgifvaren eller i orten bosatt person, som af myndigheten godkännes, å heder och samvete afgifven deklaration.

Förordnas, att dylik deklaration skall afgifvas, vare det dock vederbörande obetaget att föranstalta om kontroll å biljettförsäljningen.

7 mom. Vid hvarje inträdesbiljett till sådan föreställning, som afses i 1 mom. a) 1), skall finnas fästad kupong med tryckt uppgift om biljettens pris eller om densammas användande såsom fribiljett.

Då kontroll å biljettförsäljningen till sådan föreställning skall äga rum, verkställes den, i stad genom vederbörande polismyndighet och å landet genom länsmannen med biträde af å orten anställda polismän eller, vid förfall för länsmannen eller där så eljest erfordras, genom särskilda af länsmannen på vederbörande kommuns bekostnad för tillfället antagna personer. Kontrollant åligger att infinna sig vid föreställningslokalen, förrän allmänheten dit erhåller tillträde, och att från hvarje biljett afskilja därvid fästad kupong för beräkning af bruttoinkomsten.

Den, som gifver föreställning, är skyldig att på anmaning vidtaga erforderliga anordningar för kontrollens underlättande och behöriga utöfvande.

Vid föreställnings slut skall föreställningsgifvaren till kontrollanten aflämna skriftlig uppgift om bruttoinkomsten, hvilken uppgift kontrollanten tillika med egen rapport därefter öfverlämnar till den myn-

7 mom. Då vid sådan föreställning, som afses i 1 mom. a) 1), kontroll å biljettförsäljningen skall äga rum, verkställes den, i stad genom vederbörande polismyndighet och å landet genom länsmannen med biträde af å orten anställda polismän eller, vid förfall för länsmannen eller där så eljest erfordras, genom särskilda af länsmannen på vederbörande kommuns bekostnad för tillfället antagna personer.

Vid hvarje inträdesbiljett till sådan föreställning, vid hvilken kontroll skall utöfvas å biljettförsäljningen, skall finnas fästad kupong med uppgift om biljettens pris eller om densammas användande såsom fribiljett, hvilken kupong för beräkning af bruttoinkomsten af kontrollant afskiljes.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

*Angående
bevillnings-
avgift för
vissa offent-
liga före-
ställningar.*
(Forts.)

dighet, som enligt hvad i 9 mom. sägs, för orten handhar upp-
börden af ifrågavarande bevillningsavgifter; skolandet, i händelse
skiljaktighet förefinnes emellan de af föreställningsgifvaren och
kontrollanten uppgifna inkomstbelopp, bevillningsavgiften beräknas
efter det högsta beloppet.

8 mom. Deklaration, hvarom i 6 mom. förmåles, skall senast
första söckendag efter föreställning afgifvas till den myndighet,
som enligt hvad i 9 mom. sägs för orten handhar upp-
börden af ifrågavarande bevillningsavgifter, samt innehålla på heder och
samvete afgifven uppgift om beloppet af den vid föreställning
influtna bruttoinkomst.

Afgifves icke behörig deklaration inom sålunda stadgad tid,
skall för bestämmande af bevillningsavgiften antagas, att föreställningen
gifvits för utsåldt hus med därvid gällande biljettpris, och bevillnings-
avgift utgå å sålunda beräknad bruttoinkomst.

Har någon i deklaration mot bättre vetande lämnat oriktig
uppgift och därigenom föranlett, att bevillningsavgift blifvit fastställd
till lägre belopp än hvad rätteligen bort utgå, böte från och med
fyra till och med tio gånger den bevillningsavgift, som genom det
svikliga förfarandet undandragits, dock minst femtio kronor. Saknas
tillgång till böternas gäldande skola de förvandlas enligt allmän
strafflag.

9 mom. För bevillningsavgift, som utgår efter den verkliga
bruttoinkomsten, skall, innan tillståndsbevis må meddelas, till den
myndighet, som har att pröfva ansökningen, aflämnas vederhäftig
borgen eller annan godkänd säkerhet, afseende hela den tid, det
begärda tillståndet omfattar.

Annan enligt denna § utgående bevillningsavgift skall förskottsvis
erläggas till nämnda myndighet innan tillståndsbevis utfärdas.
Därest vederhäftig borgen eller annan godkänd säkerhet ställes, må
myndigheten medgifva anstånd med erläggande af bevillningsavgift.
I fråga om bevillningsavgift enligt 3 mom. må dylikt anstånd dock
icke medgifvas.

Bevillningsavgift, som ej erlägges förskottsvis, skall inbetalas, i
stad till den myndighet, som utfärdat tillståndsbeviset, och å landet
till kronans uppborädsman i orten, första söckendag efter föreställ-
ningen eller, där en följd föreställningar gifves i samma stad eller
fögderi, senast å första söckendagen efter hvarje veckas utgång för
då gifna föreställningar. Betalas icke bevillningsavgift inom sålunda
föreskrifven tid, upphör utfärdadt tillståndsbevis att äga gällande
kraft, och varde bevillningsavgiften ofördröjligen hos vederbörande
utmätt.

*Bevillningsavgift, som ej erlägges
förskottsvis, må inom tid, som nyss*

Angående
bevillnings-
afgift för
vissa offent-
liga före-
ställningar.

(Forts.)

(Kungl. Maj:ts förslag.)

10 mom. Frihet från erläggande af bevillningsafgift enligt denna § åtnjutes:

a) för offentligt föredrag, som är att hänföra till andaktsöfning eller föreläsning vid läroanstalt; samt

b) då Kungl. Maj:t, till följd af särskilda omständigheter, för visst fall medgifvit befrielse från bevillningsafgift.

11 mom. Af bevillningsafgift, hvarom stadgas i 1 och 2 mom. af denna §, tillfalla fyra tiondelar kronan och sex tiondedelar den kommun, inom hvilken föreställning gifvits, dock med afdrag från kommunens andel af kostnad för kontroll å biljettförsäljning i de fall, då kontroll utöfvats af jämlikt 7 mom. särskildt antagen kontrollant.

Bevillningsafgift efter 3 mom. tillfaller odelad kronan.

12 mom. Omedelbart efter hvarje kvartals utgång skola i stad stadsfiskal eller annan vederbörande tjänsteman och å landet länsmannen till den myndighet, som, enligt hvad i 9 mom. sägs, för orten handhar uppbörden af ifrågavarande bevillningsafgifter, meddela skriftlig uppgift å de under kvartalet gifna föreställningar, för hvilka bevillningsafgift enligt 1 eller 2 mom. skolat

(Utskottets förslag.)

är sagd, på skattskyldigs eget äfventyr med allmänna posten insändas.

10 mom. Frihet från erläggande af bevillningsafgift enligt denna § åtnjutes, då Kungl. Maj:t, till följd af särskilda omständigheter, för visst fall medgifvit sådan befrielse.

11 mom. Hvad i denna § stadgas om utlämning äge och tillämpning å sådan i utlandet bosatt svensk undersäte, som icke för det år, hvarför uppbörd af bevillning till svenska staten senast ägt rum, erlagt bevillning för inkomst af kapital eller arbete.

12 mom. Af bevillningsafgift, hvarom stadgas i 1 och 2 mom. af denna §, tillfalla fyra tiondelar kronan och sex tiondedelar den kommun, inom hvilken föreställning gifvits, dock med afdrag från kommunens andel af kostnad för kontroll å biljettförsäljning i de fall, då kontroll utöfvats af jämlikt 7 mom. särskildt antagen kontrollant.

Bevillningsafgift efter 3 mom. tillfaller odelad kronan.

13 mom. Omedelbart efter hvarje kvartals utgång skola i stad stadsfiskal eller annan vederbörande tjänsteman och å landet länsmannen till den myndighet, som, enligt hvad i 9 mom. sägs, för orten handhar uppbörden af ifrågavarande bevillningsafgifter, meddela skriftlig uppgift å de under kvartalet gifna föreställningar, för hvilka bevillningsafgift enligt 1 eller 2 mom. skolat

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

utgå och å ställen, där dessa gifvits eller ock, om föreställning ej förekommit, sådant för nämnda myndighet skriftligen anmäla.

utgå och å ställen, där dessa gifvits, eller ock, om föreställning ej förekommit, sådant för nämnda myndighet skriftligen anmäla.

Angående beviljningsafgift för vissa offentliga föreställningar.
(Forts.)

1 mom a).

Herr Håkanson: Utskottet har vid detta moment föreslagit en ändring i det af Kungl. Maj:t framlagda förslaget, och då jag icke kunnat biträda majoritetens beslut i denna del, skall jag söka redogöra för de skäl, som jag ansett vara hindrande därför. På samma gång skall jag söka något gendrifva den motivering som utskottets majoritet förebragt såsom skäl för ändringen.

Utskottet säger först, att »Riksdagen i sin skrifvelse af år 1903 icke ifrågasatt någon utsträckning af hittills gällande afgiftsskyldighet till offentliga uppträdanden, som hafva karaktären af föredrag.» Gent emot detta får jag säga, att det väl är ganska sällsynt, att Kungl. Maj:t föreslår precis hvad Riksdagen skrifvit om. Endast undantagsvis, ja, jag kan gärna säga *aldrig*, kan man vänta, att Kungl. Maj:t skall föreslå precis detsamma som Riksdagen i någon skrifvelse begärt. Det är därför också vanligt, att erfarna riksdagsmän äro mycket försiktiga då det gäller aflåtande af skrivelser, just på den grund att man icke på förhand anar, hurudant förslag man får framlagdt. Så har det gått också här. De skrivelser som aflätos 1889 och 1903, hafva endast afsett beskattning af utlänningar, hvilka här i landet gifva eller biträda vid konserter, samt dramatiska eller andra föreställningar, och nu har man fått ett förslag till en stor förordning, som väl ingen hade väntat med anledning af ett så oskyldigt skrifvelseförslag. Emellertid visste man, att ett förslag från Kungl. Maj:t länge varit att vänta, och det har till och med interPELLERATS i Andra Kammaren, på grund af att det dröjt för länge, innan något sådant kommit fram.

Jag kan icke finna annat, än att man har allt skäl att vara Kungl. Maj:t tacksam för att »föredrag» blifvit medtagna i momentet. Ser man på sakens föregående historia, finner man också lätt förklarligt, hvarför Kungl. Maj:t gjort detta. Efter mottagande af 1889 års skrifvelse gjordes inom regeringen utredning angående ett förslag som då var framlagdt i fråga om beviljningsafgifter af utlänningar vid gifvande af dramatiska och andra föreställningar, och förslaget remitterades sedan till Konungens befallningshafvande och öfverståthållareämbetet, men dessa myndigheter tyckas icke hafva varit belättna därmed. Kungl. Maj:t uppdrog då åt tvänne sakkunniga personer att utarbete nytt förslag, hvilket är dateradt den 27 januari 1893. Såsom man kan förstå hade de sakkunniga tagit hänsyn till de anmärkningar, som framställt af Konungens be-

Angående
bevillnings-
avgift för
vissa offent-
liga före-
ställningar.

(Forts.)

fallningshafvande, och man finner redan då bestämmelse införd om »föredrags» medtagande bland de föreställningar, som voro underkastade skatteplikt. Detta skedde 10 år innan 1903 års skrivelse afläts, så att man kan förstå, att vederbörande redan länge varit på det klara med, att när författning i detta ärende skulle utfärdas, »föredrag» icke borde undantagas.

Ett annat skäl, hvarför enligt utskottets åsikt föredrag icke borde göras skattepliktiga, är det rent instruktiva eller uppbyggliga syfte, som föredrag merendels äga; därför skulle de således vara bevillningsfria. Ja, jag undrar om man kan säga, att föredrag alltid äro instruktiva eller uppbyggliga, och utskottet medgifver att detta icke är fallet genom detta »merendels», som här är inskjutet. Jag tror, att i vårt land man redan har en ganska betydande erfarenhet på detta område, att icke alla föredrag äro instruktiva eller uppbyggliga, och vi hafva stor anledning befara besök från utlandet af personer, som komma att hålla helt andra än instruktiva och uppbyggliga föredrag. Vi hafva först och främst tvänne gränser, öfver hvilka vi kunna vänta att föredragshållare komma och hålla föredrag, nämligen på sitt eget tungomål, som visserligen är främmande, men lätt förstådt i vårt land samt på främmande språk, som af en tolk öfversättas. Här kunna således föredrag komma att hållas både i socialistisk och anarkistisk riktning, och jag vet icke, att det är anledning att göra undantagsbestämmelser i denna förordning till förmån för dylika. Utskottet har också ansett, att det skulle ligga något slags medgifvande från Kungl. Maj:ts sida däruti, att det vore svårt att skilja på de föredrag, hvilka borde hållas eller icke hållas, emedan det gjorts undantag för sådana föredrag, som hållas vid läroanstalter och sådana, som äro att hänföra till andaktsöfningar. Dock kan jag däremot invända, att det mången gång kan vara lika svårt att skilja på, hvad som är föreställning och föredrag. Om en föreläsare uppvisar bilder, eller till och med gifver t. ex. trolleriföreställning, skall det ibland blifva ganska svårt att säga, huruvida det är en föreställning, som gifves eller ett föredrag som hålles.

Jag anser således, herr grefve och talman, utskottets skäl för ändring i hvad Kungl. Maj:t föreslagit i denna del vara synnerligen svaga och slutar med att yrka bifall till reservationen eller Kungl. Maj:ts förslag i hvad det afser förevarande första moment, a), af fjärde paragrafen.

Friherre Trolle: Jag erkänner villigt, att det verkligen icke är med någon särskild entusiasm, som jag drager i härad för utskottets hemställan, och dessutom är det ju icke vidare behagligt att hafva till motståndare såväl utskottets ordförande som ock flera andra framstående ledamöter i utskottet från denna kammare, men jag får väl försöka trösta mig dels med att, såsom jag tror, det nog kan anföras ganska goda skäl för det slut, hvartill utskottet kommit,

och dels därmed, att den princip, hvarom striden gäller, nämligen dessa föredrags medtagande eller icke såsom skatteobjekt i denna förordning i realiteten är af en minimal betydelse. Bägge parterna torde sålunda med jämnmod kunna emotse utgången af striden. Nu har meningen om det lämpliga i dessa föredrags medtagande, såsom den föregående talaren nämnde, under detta sista decennium, då frågan varit aktuel, växlat lika många gånger, som den framkommit. När år 1889 Riksdagen, såsom samme talare nämnde, skref till Kungl. Maj:t med anhållan om vidtagande af ändringar i viss angifven paragraf i då gällande nådiga förordning angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter, i syfte att få vissa prestationer af utlänningar belagda med högre beskattning än förut och med en skatt som stode i bättre förhållande till den vinst, som dessa prestationer ansågos gifva dem, än enligt då gällande förordning varit fallet, utarbetade finansministern mycket riktigt i sådant syfte ett förslag till förordning, i hvilket upptogs föredrag såsom lämpligt skatteobjekt. Sedermera hördes däröfver såväl öfverståthållarämbetet i Stockholm som Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länen, hvilka yttrade sig i växlande tonarter. Slutligen infordrades äfven yttrande af kammarkollegium och statskontoret. Dessa ämbetsverk afstyrkte emellertid framläggandet för Riksdagen af denna förordning, såsom den förelåg. Detta gaf åter Kungl. Maj:t anledning att för frågans vidare utredning utse särskilda sakkunniga hvilka skulle taga saken under förnyad ompröfning och, med hänsyn till de anmärkningar de förut här nämnda myndigheterna gjort, framkomma med nytt förslag; ett sådant förslag inlämnades 1893 af de sakkunniga, som då strukit »föredrag» såsom varande icke lämpliga skatteobjekt, dels emedan Riksdagen i sin skrifvelse icke begärt något sådant, och dels emedan ofvannämnda ämbetsverk ansett, att de skäl, som föregående sakkunnige framlagt, därför icke hade tillräcklig giltighet för att nu motivera dessa föredrags medtagande. Sedermera hördes ytterligare ofvan nämnda ämbetsverk, och det slutade med att både dessa ämbetsverks yttranden och det nya förslaget till förordning 1897 föredrogos i konseljen, hvarvid föredragande statsrådet afrådde Kungl. Maj:t från att framlägga för Riksdagen förordningsförslaget äfven som att vidare något åtgöra i saken. Sedermera fick saken hvila, och den hvilade ända till dess att den 1903 blef aktuel, med undantag af att den kommunala skattekommittén 1900 upptog saken och föreslog en lag med bestämmelser angående rätt för kommuner att i vissa fall upptaga särskilda afgifter, men kommittén nämnde icke något om dylik afgift för föredrag. När nu utskottet finner, att Riksdagen aldrig, hvarken i skrifvelsen 1889 eller 1903, antydt någon önskan om att få dessa föredrag medtagna såsom skatteobjekt, och när utskottet tillika finner, att de särskildt utsedde sakkunniga ansett dem icke böra medtagas utan böra vara afgiftsfria, synes mig utskottet därutinnan

*Angående
bevillnings-
afgift för
vissa offent-
liga före-
ställningar.*
(Forts.)

*Angående
bevillnings-
afgift för
vissa offent-
liga före-
ställningar.*

(Forts.)

hafva ägt åtminstone formelt sedt god grund till det slut, hvartill utskottet kommit.

Sedermera skall jag bedja få påpeka hvad jag tror, jag i början af mitt anförande något omnämnde, nämligen att enligt min mening det i realiteten är ganska oväsentligt om »föredrag» komma med eller icke, ity att fjärde paragrafen mom. 1 a. innehåller en massa andra bestämmelser, som torde kunna tolkas därhän, att det nog i verkligheten med ganska få undantagsfall kommer att blifva så, att de föredrag som ej komma att beskattas bli just de, som Kungl. Maj:t själf i fjärde paragrafens tionde moment betecknat såsom lämpliga att undantagas från bevillningsafgift.

Herr grefve och talman, med anledning af de skäl jag nu haft äran anföra, anhåller jag om bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet Swartz: Anledningen till framläggandet af denna proposition, som nu återkommit, åtföljd af bevillningsutskottets betänkande, har naturligtvis varit den, att man önskat i beskattningshänseende likställa vissa utländska medborgare med svenska, hvilka ägna sig åt den handtering, hvars beskattning det här är fråga om. Hittills har det varit så, att utlänningar sluppit undan från beskattning af de prestationer, som i denna förordning finnas omförmälda, med ett ytterst lindrigt undantag, afgiften har nämligen utgått med så ytterst ringa belopp, att den kan sägas faktiskt hafva varit ingen. När nu frågan om likställandet af utlänningar med svenska medborgare på detta område väcktes, har Kungl. Maj:t naturligtvis ansett sig böra taga under öfvervägande, hvad i detta afseende lämpligen borde stipuleras, och hvilket omfång skulle gifvas åt skattskyldigheten. I detta afseende har Kungl. Maj:t funnit, att föredrag ofta nog kunna vara af en fullt ut lika inbringande natur som en hel del af de prestationer, som här oemotsagdt från bevillningsutskottets sida skulle komma till beskattning. Det finnes föredrag af den art, af framstående konstnärer på föredragshållandets område, att de gifva en behållning, som utan allt tvifvel kan öfverstiga den, hvilken uppstår af många andra af de prestationer, som nu här är fråga om. Då det nu just är meningen att komma åt den behållning, som å dylik verksamhet af utlänningar inom Sverige kan uppstå, har det för mig icke syntts vara rimlig anledning att därifrån undantaga den behållning, som uppstode vid föredrags hållande. Det är visserligen sant, att föredrag ofta förekomma i instruktivt och uppbyggligt syfte, men jag kan icke tänka, eller jag kan åtminstone icke antaga — själf är jag icke så synnerligen musikalisk — annat än att en musikälskare skulle anse utförandet af musik mången gång ske i instruktivt och i hög grad uppbyggligt syfte, så att, om man fritager föredrag på denna grund från beskattning, kan detsamma åberopas för att utsträcka befrielsen längre än af någon satts i fråga. För öfrigt, med afseende på sådana föredrag som kunna hänföras till andaktsöfningar eller till föreläsningar vid vetenskapliga läro-

anstalter skulle undantag göras för dem; de skulle alltså blifva fria från denna beskattning.

Då således Kungl. Maj:t icke kunnat finna någon egentlig anledning, hvarför det förvärf, som åstadkommes genom hållande af föredrag från utlänningars sida, skulle, då de icke äro föredrag af särskild beskaffenhet, af den natur, att för dem kan krävas skattefrihet, vara mer befriadt från beskattning än det förvärf, som på något af de andra här omnämnda sätten kan komma utlänningar till godo, har Kungl. Maj:t inbegripit »föredrag» i de beskattnings-skyldiga prestationerna, och jag tänker, att Kungl. Maj:t haft ganska goda skäl därför.

*Angående
bevillnings-
afgift för
vissa offent-
liga före-
ställningar.*

(Forts.)

Herr Hammarström: Då äfven jag anslutit mig till den reservation, som vid denna paragraf är afgifven af ett antal utskottsledamöter, och då reservationen saknar motivering samt jag icke i allo biträder de skäl, som den förste ärade talaren gjorde gällande, skall jag bedja att i korthet få angifva hvad som för mig varit bestämmande.

Ändringsförslaget är visserligen icke i och för sig af någon större betydelse, så vidt jag kan förstå. Men det synes mig å andra sidan, att utskottets skäl för ändringen väga ännu mindre. En omständighet, som af utskottet anförts främst bland dess skäl och som nu äfven af friherre Trolle framhölls, var, att Riksdagen i sin skrifvelse 1903 icke ifrågasatt utsträckning af bevillningsafgiften äfven till föredrag. Man torde dock kunna säga, att denna omständighet bra litet ägnar sig att anföras såsom skäl; den läser väl lika litet vara ett skäl *mot* som *för* hvad Kungl. Maj:t föreslagit. I öfrigt är, så vidt jag kan finna, endast ett af utskottets skäl af den beskaffenhet, att man kan behöfva sysselsätta sig därmed, nämligen den förefigfna svårigheten att afgöra, huruvida ett föredrag bör anses såsom andaktsöfning eller icke. Det förefaller mig dock, att någon så stor svårighet härutinnan knappast kunde möta, att hänsyn därtill borde få afgöra frågan.

Om sålunda utskottets skäl för ändringen enligt mitt förmenande måste anses väga alltför lätt och om ändringsförslaget alltså får anses fämligen omotiveradt, tror jag å andra sidan, att goda skäl tala för Kungl. Maj:ts förslag oförändradt. Jag kan visserligen instämma i den första talarens uppfattning, att det finnes åtskilliga föredrag, som helst icke borde hållas, men denna synpunkt har emellertid härvid icke varit för mig bestämmande. Jag föreställer mig nämligen icke, att den lilla afgift, det här gäller, skulle kunna på något sätt hindra tillkomsten af dylika föredrag, eller att de bestämmelser, som här äro i fråga, skulle ägna sig till någon sådan där, om jag så får säga, andlig karantänsinrättning, utan jag har uteslutande sett saken från den synpunkt, som nyss angafs af statsrådet och chefen för finansdepartementet, eller att här är meningen att likställa utländska undersåtar i beskattningshänseende med svenska. Från

Angående
bevillnings-
avgift för
vissa offent-
liga före-
ställningar.
(Forts.)

denna synpunkt ter sig saken för mig så, att det för effektivitetens skull är nödigt att indraga föredragen under beskattningen, ty, om man bortser från de föredrag med hufvudsakligen instruktivt och uppbyggligt syfte, som utskottet fäst sig vid, och i stället tager sikte på en annan rätt vanlig grupp af föredrag, nämligen sådana, där det hufvudsakliga syftet består i att roa, så torde det ej alltid blifva så lätt att säga, om en sådan tillställning skall anses hafva öfvervägande karaktär af föredrag eller om den skall anses hänförlig till något af de slags tillställningar, hvilka enligt utskottets mening borde vara afgiftspliktiga. Jag skall belysa förhållandet med ett exempel för dagen. Där gällde det visserligen en svensk, men lika väl hade det kunnat vara en dansk, norrman eller finne eller någon annan utlänning. Om således en sångerska annonserar, att hon ämnar »kåsera öfver en färd i Amerika och därvid förevisa ett hundratal s. k. skioptikonbilder», skulle beskattningsmyndigheterna rubricera dessa såsom föredrag eller såsom tillställning af något sådant slag, som enligt utskottets mening borde vara skattepliktigt? I allmänhet tror jag, att svårighet skulle uppstå att göra åtskilnad i detta hänseende, så snart under föredraget förekomme förevisning af bilder eller föremål eller däri inrymdes musikaliska eller dramatiska presentationer. Det är hufvudsakligen af dessa rent praktiska skäl som jag anslutit mig till reservationen, till hvilken jag således yrkar bifall.

Friherre Trolle: Endast ett par ord med anledning af den siste talarens yttrande angående utskottets motivering. Han sade, att det första skälet i motiveringen, att Riksdagen icke begärt afgiftsskyldighet äfven för föredrag vore af ringa eller ingen betydelse. Med afseende härå vill jag blott säga, att utskottet stöder sig på samma motivering, som användts af de särskildt utsedde sakkunnige år 1893. Ty de säga: I fråga om de föreställningar, för hvilka bevillningsavgift borde utgöras, hafva vi, vid det förhållande att *Riksdagen ej ifrågasatt* någon utsträckning af de särskilda slag af föreställningar, som hittills varit sådan afgift underkastade, ansett allmänna föredrag fortfarande böra vara fritagna från afgift.

Således få äfven de sakkunnige taga en del af den ärade talarens kritik af motiveringen på sig. Det var endast det jag ville nämna.

Herr Cavalli: Då min kamrat inom bevillningsutskottet, som här fört utskottets talan, sade, att denna fråga var i realiteten af minimal betydelse, vill jag säga, att det är en uppfattning, som jag icke kan dela. Jag medgifver visserligen, att den är af ringa betydelse från ekonomisk sida betraktad, men den har ganska stor betydelse, om jag ser den från synpunkten af förordningens tillämpning. Om vi antaga förordningen sådan, som Kungl. Maj:t föreslagit den, undanröja vi anledningar till misstolkning och tvifvel om tolkningen, som måste följa, om vi taga bevillningsutskottets förslag. Ty, som herr Hammarström framhöll, skillnaden mellan föredrag och litterär

föreställning måste vara rätt svår i många fall att angifva. och klart är, att, om det finnes skattefrihet för den ena prestationen och skatteplikt för den andra, hvar och en som eventuellt kan drabbas af skatten skall försöka rangera in hvad han presterar under rubriken »föredrag» för att slippa skatten.

Men äfven realiter är utskottets förslag efter min uppfattning oriktigt. Ty i städerna i södra och vestra Sverige, där man har nära grannar med ett språk, som invånarne i de olika länderna förstå, uppträda föredragshållare från grannländerna med »föredrag». Hvarför skall en sådan prestation vara skattefri? Det finns ingen grund därför.

Nu åberopar friherre Trolle de sakkunnige af år 1893. Jag var en af dem, så att jag borde åtminstone taga det som ett argumentum ad hominem. Men jag får säga, att jag nu inser, att de skäl, som anförts år 1893 icke äga samma fog som år 1908.

Jag skall ej uppehålla kammaren längre, då det nog är öfverflödigt att tala mycket här i denna relativt lilla fråga. Men det är önskvärdt att få en förordning, som är så klar och tydlig som möjligt, och det är nödvändigt att få frågan utredd till den gemensamma votering, som kan komma att äga rum. Jag anhåller om bifall till den reservation, som är afgifven af mig med flere ledamöter i bevillningsutskottet.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i afseende på nu föredragna del af författningsförslaget hemställt samt vidare därpå att motsvarande del af Kungl. Maj:ts förslag i frågan skulle godkännas; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

1 mom. b).

Godkändes.

2—6 mom.

Godkändes.

7 mom.

Herr Cavalli: Jag tillåter mig hemställa om afslag å utskottets hemställan och bifall till Kungl. Maj:ts proposition i denna del.

Herr Håkansson: Jag ber endast att få instämma med herr Cavalli.

*Angående
bevillnings-
avgift för
vissa offent-
liga före-
ställningar.*

(Forts.)

Angående
bevillnings-
afgift för
vissa offent-
liga före-
ställningar.

(Forts.)

Friherre Beck-Friis, Carl Joachim: Då utskottet föreslagit en ändring i 7 mom, har det skett på den grund, att det syntes utskottets olämpligt att införa alltför många detaljbestämmelser i en lag. Så t. ex. är i Kungl Maj:ts förslag föreskrifvet, på hvilken tid kontrollanten skall infinna sig vid en föreställning. Det förefaller, som om det vore lämpligare, att praxis finge utveckla sig i detta fall, än att lagen skall bestämma därom. Och förhållandena kunna ju vara olika på olika ställen, så att hvad som är lämpligt i en del af landet ej är det i en annan del. Jag anhåller därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jämlikt därunder framställda yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet beträffande förevarande moment hemställt samt vidare därpå att motsvarande del af Kungl. Maj:ts förslag i frågan skulle godkännas; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

8 och 9 mom.

Godkändes.

10 mom.

Herr Cavalli: Det beslut, som kammaren fattade vid 4 § 2 mom. bör föranleda till att kammaren här godkänner hvad Kungl. Maj:t hemställt. Jag yrkar därför beträffande 10 mom. afslag å utskottets hemställan och bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att i afseende på nu föredragna moment allenast yrkats, att motsvarande del af Kungl. Maj:ts förslag i frågan skulle godkännas.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets förslag samt vidare på godkännande af berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

11—13 mom.

Godkändes.

Öfriga delar af förslaget.

Godkändes.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 18 och 20 i denna månad bordlagda utlåtande, n:o 6, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning och beskrifning öfver enskilda och kommuner tillhöriga, mera betydande vattenfall i landet.

Ifrågasatt utredning öfver enskilda och kommuner tillhöriga mera betydande vattenfall i landet.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 202, hade herr C. A. *Lindhagen* föreslagit, att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om en allmän utredning och beskrifning öfver enskilda och kommuner tillhöriga, mera betydande vattenfall i landet.

I utskottets utlåtande anfördes bland annat följande:

Äfven vid 1907 års riksdag hade samme motionär väckt enahanda förslag som det nu föreliggande; i anledning hvaraf Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskott, till hvars behandling frågan öfverlämnades uti betänkande (n:o 30) hemställde, att kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t behagade anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allmän undersökning och beskrifning öfver enskilda och kommuner tillhöriga, mera betydande vattenfall i landet.

Denna hemställan bifölls af Andra Kammaren, hvarefter beslutet härom delgafs Första Kammaren, som hänvisade ärendet till sitt andra tillfälliga utskott.

Sedan sistnämnda utskott på anförda skäl hemställt, att Första Kammaren icke måtte biträda Andra Kammarens beslut, biföll Första Kammaren hvad dess utskott sålunda föreslagit.

Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskott, till hvilket herr *Lindhagens* motion vid 1908 års riksdag jämväl blifvit hänvisad, hade hemställt, att Andra Kammaren för sin del måtte besluta, det Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t behagade anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allmän utredning och beskrifning öfver enskilda och kommuner tillhöriga, mera betydande vattenfall i landet.

Sedan Andra Kammaren bifallit hvad dess tillfälliga utskott sålunda hemställt och delgifning af detta beslut jämlikt 63 § riksdagsordningen ägt rum, hade Första Kammaren hänvisat frågan till sitt andra tillfälliga utskott, som i nu föredragna utlåtande på

Ifrågasatt utredning öfver enskilda och kommuner tillhöriga mera betydande vattenfall i landet. anförda grunder hemställt, att Första Kammaren icke måtte biträda Andra Kammarens i ärendet fattade beslut.

Ifrågasatt utredning öfver enskilda och kommuner tillhöriga mera betydande vattenfall i landet.

(Forts.)

Herr Kinander: Den fråga, som här föreligger till afgörande, frågan om en allmän utredning och beskrifning öfver enskilda och kommuner tillhöriga, mera betydande vattenfall i landet, var, som herrarne finna af utskottets utlåtande, redan i fjol föremål för behandling i Riksdagen. Då liksom nu biträdde Andra Kammaren motionärens förslag och beslöt för sin del, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en allmän utredning och beskrifning öfver de ifrågavarande vattenfallen. Frågan föll i fjol på Första Kammarens nej. Och i år har kammarens tillfälliga utskott likaledes inkommit med ett afstyrkande utlåtande.

Ser man på detta utlåtande, finner man, att utskottet ställt sig välvilligt till själfva frågan, i det utskottet icke vill bestrida, att »det för landets näringslif kan vara gagneligt att vinna en populär och lätt tillgänglig beskrifning angående de vattenfall i landet, som tillhöra *kommuner* och *enskilda*, likasom en sådan utredning angående vissa *stater* tillhöriga vattenfall redan erhållits genom den s. k. vattenfallskommitténs den 17 mars 1903 afgifna betänkande.» Men när det kommer till frågan om verkställandet af denna utredning, skiljer sig Första Kammarens utskott från Andra Kammaren. Som herrarne väl veta, tillskapades under ett af de sista åren — jag tror, att det var så sent som i fjol — en ny statsinstitution, en s. k. hydrografisk byrå, hvilken skulle hafva till uppgift just att verkställa en undersökning af landets vattenförhållanden. År 1907 hänvisade Första Kammaren till denna nya institution, såsom den där skulle fylla det behof, om hvilket Andra Kammaren vill särskildt skrifva till Kungl. Maj:t. Sedan dess har nu utkommit Kungl. Maj:ts nådiga instruktion för den hydrografiska undersökningen af Sveriges färskvatten. Efter att hafva granskat denna instruktion säger Andra Kammarens tillfälliga utskott i år: »Häraf torde framgå att en vattenfallsutredning och beskrifning af sådant slag, som af motionären ifrågasattes, icke kan anses utan vidare ligga inom ramen för hydrografiska byråns verksamhet och således icke heller lärer af densamma utan särskildt uppdrag verkställas.» Andra Kammarens utskott ansåg dock, att, om beslut om en sådan utredning kommer till stånd, det är synnerligen lämpligt, att byrån får därtill medverka.

Hvad säger nu Första Kammarens tillfälliga utskott? Jo, det säger: »Genom denna hydrografiska byråns verksamhet — såväl i afseende å de af staten bekostade åtgärder för vinnande af en uttömmande kännedom om färskvattens hydrografi som äfven beträffande de af kommuner och enskilda påkallade och på deras bekostnad verkställda undersökningar — skall tvifvelsutän inom en icke alltför aflägsen framtid vinnas kännedom om de kommuner och enskilda tillhöriga vattenfall i den omfattning, som denna kännedom kan för näringslivet anses erforderlig.»

Det är sålunda en fullständig skiljaktighet i fråga om det arbete, som den nya statsinstitutionen kommer att utföra. Denna skiljaktighet kan ju vara mycket förklarlig, då instruktionen är så ny, som den är. Men på samma gång anser jag, att den är rätt beklaglig, då det ändamål, som motionären framställt, enligt min mening är af synnerlig vikt. För min personliga del tror jag visst, att den hydrografiska anstalten kommer att verkställa en mycket god och tillfredsställande beskrifning öfver de enskilda vattenfallen, men jag hyser den uppfattning, att byrån nog kommer att lägga en väsentlig vikt på den vetenskapliga utredningen af frågan, åtminstone så stor vikt därpå, att jag icke har samma förhoppning som Första Kammarens tillfälliga utskott, att utredningen kan komma så fort, att den verkligen blir till den nytta, hvartill den kunde vara. Hvad motionären åsyftade var ej en vetenskaplig hydrografisk beskrifning af våra vattenfall, utan en ekonomisk praktisk utredning, som kunde blifva till gagn för vår industri, då den vill tillgodogöra sig landets naturtillgångar i stället för att arbeta med utländskt material.

Om jag emellertid nu icke vill framställa något yrkande om biträdande af Andra Kammarens beslut i frågan, beror detta därpå, att jag i likhet med Första Kammarens tillfälliga utskott tror, att den undersökning, som här är i fråga, icke kan verkställas utan ganska betydliga kostnader. Och om Riksdagen skulle skrifva till Kungl. Maj:t med anhållan om verkställande af en sådan utredning, skulle ju detta också innebära, att Riksdagen vill taga på sig kostnaden för utredningen, om det skall vara någon mening med det. Men jag tror icke, att det är vanligt, att Riksdagen begär en utredning, så kostsam som den nu ifrågasatta, utan att hafva någon uppgift om hvad kostnaden kan belöpa sig till. Det är på den grund jag ej vill framställa något särskildt yrkande. Men jag har ej velat underlåta att framhålla frågans efter min mening stora betydelse. Och om den kommer tillbaka, hoppas jag, att den ej må afvisas endast med sådana skäl som de nu föreliggande, af hvilka det hufvudsakliga är den olika uppfattningen af hvad den nya statsanstalten hydrografiska byrån har att uträtta; utan kommer frågan tillbaka, hoppas jag, att man åtminstone skall få fullständig klarhet om hvad som genom denna statsinstitution verkligen kan vinnas i den riktning motionären åstundat.

Jag har intet yrkande att göra.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo sammansatta stats- och lagutskottets den 26 och 27 innevarande mars bordlagda utlåtande, n:o 4, i anledning

*Ifrågasatt
utredning öf-
ver enskilda
och kommuner
tillhöriga mera
betydande
vattenfall i
landet.*

(Forts.)

Angående af Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande af en särskild en särskild för fiskare afsedd försäkring mot skada till följd af olycksfall samt en med föranledande af propositionen väckt motion.

Genom proposition, n:o 47, af den 14 februari 1908 hade Kungl. Maj:ts, under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för nämnda dag, föreslagit Riksdagen medgifva, att från och med år 1909 måtte genom statens försorg anordnas en särskild för fiskare afsedd försäkring mot skada till följd af olycksfall enligt i propositionen närmare angifna grunder.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att Riksdagen måtte medgifva, att från och med år 1909 finge genom statens försorg anordnas en särskild för fiskare afsedd försäkring mot skada till följd af olycksfall enligt hufvudsakligen följande grunder:

»Enhvar svensk undersåte, som har sitt hemvist i Sverige och idkar fiske såsom yrke eller eljest för sin utkomst, äger, vare sig han arbetar för egen eller annans räkning, att genom försäkring i riksförsäkringsanstalten bereda sig ersättning enligt de i 4 § af lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete den 5 juli 1901 stadgade grunder, men med den utsträckning, att ersättning vid dödsfall, då den aflidne icke efterlämnat änka eller minderårigt barn, utgår till den aflidnes föräldrar och syskon under 15 år, såvidt den aflidne under lifstiden försörjt sina omförmälda efterlevande eller till deras försörjning bidragit. Ersättning utgår i sådant fall i form af kapitalutbetalning med 400 kronor till fader eller moder eller, om bägge lefva, till dem gemensamt samt med 200 kronor till minderårigt syskon eller, om de äro flera, till dem gemensamt; dock att, om den försäkrades båda föräldrar före honom aflidit, ersättningen till syskon utgår med 400 kronor.

Ersättning i anledning af denna särskilda försäkring utgår för skada till följd af olycksfall, som härflyter från utöfningen af fiskeyrket eller som uppstår vid försök att rädda människolif ur sjönöd eller vid användning af fiskebåt, utan att fiske därvid bedrifves, för så vidt båten icke användes vid fraktfart, som ej har samband med fiskerinäringen. Ersättning utgår dock ej i något fall för skada, som den skadade uppsåtligen själf ådragit sig, eller som uppsåtligen förorsakats af tredje man, där denne icke haft ledning af eller uppsikt öfver arbetet, ej heller för skada, som drabbat den försäkrade vid fiske med utländsk båt eller utländskt fartyg.

Försäkring medgifves icke för kortare tid än ett år, och utgör den årliga försäkringsafgiften fem kronor 50 öre.

Skulle berörda från de försäkrade utgående afgift befinnas otillräcklig för bestridande af de ersättningar, som i anledning af fiskarförsäkringen komma att utgå, fylles bristen af statsmedel; och

utbetalas, sedan försäkringens årsräkenskaper avslutats samt försäkringens skulder därvid beräknats, till förvaltningen af försäkringens medel efter rekvisition det statsbidrag, som erfordras till skuldernas täckande.

Den försäkrade är berättigad att mot årlig tilläggsafgift, som af riksförsäkringsanstalten bestämmes, genom försäkring i riksförsäkringsanstalten betinga sig, utöfver den här ofvan stadgade ersättning, sjukhjälp eller lifränta på sätt i 23 § i förenämnda lag sägs.

Fiskare, som, på sätt förut nämnts, genom försäkring i riksförsäkringsanstalten beredt sig ersättning enligt ofvan stadgade grunder för skada till följd af olycksfall i arbete, må ock, med de inskränkingar beträffande vissa olycksfall och på de villkor i öfrigt, som af riksförsäkringsanstalten kunna bestämmas, i anstalten erhålla försäkring enligt samma grunder jämväl mot olycksfall, som inträffa utom arbetet.

De förvaltningskostnader, som af ifrågavarande försäkring föranledas, bestridas af statsmedel.

I öfrigt gälla i afseende å denna försäkring i tillämpliga delar bestämmelserna i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete den 5 juli 1901.»

Under förutsättning af bifall till hvad sålunda föreslagits, hemställde utskottet vidare till Riksdagen,

att till bestridande af statens bidrag till fiskares försäkring från arbetarförsäkringsfondens intressemedel anvisa ett förslagsanslag af 27,500 kronor att tills vidare från och med år 1909 årligen utgå;

att till gäldande af kostnaderna för den utvidgning af riksförsäkringsanstaltens verksamhet, som blefve en följd af den nu ifrågasatta försäkringen, likaledes från arbetarförsäkringsfondens intressemedel anvisa från och med år 1909 ett årligt förslagsanslag af 7,100 kronor, däraf förslagsvis 2,500 kronor till ortsombud; samt

att medgifva, att de ökade kostnader, som kunde uppkomma för postsparbanken för dess bestyr med förevarande försäkring, finge utgå af det utaf Riksdagen från ofvanberörda intressemedel till postsparbanken förslagsvis redan anvisade anslag.

Herr Sjöcrona: Hvad vi i dagligt tal henämna med det enda ordet *försäkring* är ett verk af associationen eller sammanslutningen af personer, som hotas af samma fara och hafva ett gemensamt intresse, en sammanslutning, som åstadkommes och förmedlas genom försäkringsanstalter. Om försäkringen är fotad på riktiga och solida statistiska och matematiska grunder, är den en verklig välgärning för människorna. Därigenom åstadkommas ju högst betydande ekonomiska värden. Men försäkringen har en annan ganska djup betydelse. Ty möjligheten att få försäkring innebär en kraftig maning till omständsamhet och sparsamhet, och den verkar hos

*Angående
en särskild för
fiskare afsedd
försäkring mot
skada till följd
af olycksfall.*

(Forts.)

Angående dem, som anlita detta medel, själfkänsla och känsla af själfansvarig-
en särskild för het, tillförsikt och mod, när man blickar mot framtida öden. På
fiskare afsedd grund däraf anser jag visserligen, att det kan vara ett riktigt stats-
försäkring mot intresse att uppmuntra och understödja försäkring för mindre be-
skada till följd medlade enskilda medborgare.
af olycksfall.

(Forts.)

En sådan uppmuntra och ett sådant understöd kan och bör efter mitt förmenande ske på det sätt, att staten antingen bidrager till förvaltningskostnaden, såsom det ju sker med våra sjukkassor, eller till och med, såsom nu är här ifrågasatt, ensam åtager sig hela förvaltningskostnaden. Det kan också ske, såsom här är ifrågasatt, därigenom, att staten åtager sig ansvarighet, därest tillfälligheter af olika slag skulle visa sig ogynnsamma, så att för ett eller annat år nettopremierna icke räckte till gäldande af de ersättningar, som ifrågakomma. Men därutöfver anser jag, att staten icke bör gå. Skall staten inlåta sig på att betala större eller mindre del af själfva nettopremierna, d. v. s. att rent af utdela gåfvor till mindre bemedlade, så äro vi inne på en väg mot statsocialismen, och beträder man denna väg, kan detta leda till oöfverskådbara konsekvenser.

Riksförsäkringsanstalten har i det förslag, som ligger till grund för denna proposition, beräknat nettopremien till 10 kronor om året, men på grund af vunnen erfarenhet inom vårt eget land och inom Danmark rörande, märkligt nog, det svaga intresse, som visar sig hos fiskarne själfva att begagna sig af denna stora förmån som erbjudes, har riksförsäkringsanstalten för att ytterligare kunna uppmuntra och framkalla anlitage af försäkring föreslagit, att nettopremien skulle beräknas till endast 5 kronor 50 öre, och således att staten skulle betala omkring halfva nettopremien. I det utlåtande, som jag såsom landshöfding afgifvit öfver detta förslag, har jag fäst uppmärksamheten på de synnerliga betänkligheter, som borde möta mot antagande af ett sådant förslag. Men jag har tillika antydtt, att, då detta är en mycket behjärtansvärd sak, man ju skulle kunna beräkna nettopremien till det lägsta möjliga belopp, dock så att man åtminstone bevarar den principen, att staten icke förklarar sig vilja betala någon del af nettopremien, men svarar för risken. Härvid har emellertid icke fästats afseende, ehuru herr statsrådet och chefen för civildepartementet till fullo erkänt, att det är en mycket betänklig väg man beträder på detta sätt.

Till stöd för sin framställning har statsrådet åberopat, att staten redan bidrager med erläggande af premier för personer — »yrkesidkare», som han uttrycker sig —, hvilka icke äro i statens tjänst, nämligen för pensionering af sjuksköterskor och barnmorskor. Men detta är dock ett helt annat förhållande. Först och främst är ju beträffande dem endast fråga om pensionering, då däremot här är fråga om ersättning i anledning af olycksfall. För det andra äro de visserligen icke direkt eller omedelbart statstjänare, men de arbeta dock för ett allmännyttigt syfte, d. v. s. hälsovård och sjukvård, och det kan väl med skäl sägas vara ett statsintresse, att icke dessa per-

soner hålla på med sin verksamhet, då de äro så gamla och utslitna, att de icke längre kunna nöjaktigt fullgöra sådana viktiga funktioner. Jag anser således, att detta skäl haltar alltför mycket för att kunna åberopas. Äfven utskottet har uttryckligen erkänt, att det är en ganska betänklig väg att beträda, men därför att saken är så behjärtansvärd, har äfven utskottet böjt sig.

Nu är emellertid den punkt, som handlar om detta, verkligen formelt affattad så, att staten icke uttryckligen säger sig utlofva att betala halfva premien. Där står: »Skulle berörda från de försäkrade utgående afgift befinnas otillräcklig för bestridande af de ersättningar, som i anledning af fiskarförsäkringen komma att utgå, fyller bristen af statsmedel.»

Det förmildrar således något betänkligheten i att antaga detta förslag, och jag skall icke tillåta mig att framställa något yrkande om ändring häri. Men jag har dock velat till kammarens protokoll uttala mina betänkligheter mot det, och min förhoppning, att, om man i detta undantagsfall beträder denna väg, det dock icke måtte tagas såsom grund för att fortgå vidare på densamma.

När man nu emellertid har undan för undan gjort medgifvanden på grund däraf, att saken är så behjärtansvärd, anser jag dock, att man icke bör gå ännu längre, men det har utskottet gjort i ett afseende. Kungl. Maj:t hade föreslagit, att ersättning dock ej skulle utgå i något fall för skada, som den skadade uppsätligen eller genom grof vårdslöshet själf ådragit sig, i full öfverensstämmelse med, som utskottet också anmärker, 1901 års lag angående ersättning för olycksfall i arbetet. Utskottet har föreslagit, att detta »eller genom grof vårdslöshet» skall utgå endast och allenast på grund af motiveringen i den motion, som afgifvits af herr Ödman med flere. Och den motiveringen är följande: »Fiskarens lifsfarliga yrke kan icke under alla förhållanden utöfvas med öfverlagd och reflekterande försiktighet. Under utöfningen af sin näring utsättes alltför ofta fiskaren, med mången gång mindre väl utrustade båtar och under väderleksförhållanden, hvarom man i allmänhet saknar ingående erfarenhet, för frestelsen, mången gång för nödvändigheten att genom en vågad manöver söka rädda fiskredskap, hvarpå hans och familjens hela existens beror.» Detta är anledningen, hvarför utskottet uteslutit dessa ord.

Nu håller jag före att i fråga om de fall, som här uppgifvas af motionärerna, kan det alls icke komma i fråga, att det skulle kunna betraktas såsom grof vårdslöshet. Först och främst, om en fiskare är ute på sin båt och gör en sådan där manöver endast och allenast för att rädda sig själf och sin egendom, och de gå till botten, han och den eller de som kunna vara med honom på fartyget, undrar jag, huru det skall kunna vara någon tänkbar möjlighet att åstadkomma någon slags utredning eller bevisning af beskaffenhet att riksförsäkringsanstalten på grund däraf skulle kunna eller vilja vägra ersättnings utbetalande; och om i något fall det kan visas, att han, såsom

Angående en särskild för fiskare afsedd försäkring mot skada till följd af olycksfall.
(Forts.)

Angående en särskild för fiskare afsedd försäkring mot skada till följd af olycksfall.

(Forts.)

motionärerna säga, gjort en vågad manöver i denna afsikt, skulle jag undra, om det finnes någon svensk domstol som ville förklara detta såsom grof vårdslöshet. Men däremot kan jag icke finna, att staten skulle utbetala ersättning ifall en fiskare öfverlastat sig så att han är fullständigt redlös och i trotsigt öfvermod går ut med sin båt under en rådande stark storm och kanske manövrerar så, att han strax utanför hamnen förliser och går till botten. Där föreligger väl då en sådan grof vårdslöshet, att ersättning svårligen bör ifrågakomma; det vore ju att rent af uppmuntra till dylika öfvermodiga företag. Man kan äfven tänka sig, att han har skjutvapen med sig i båten och handterar dessa så vårdslöst att däraf olycka uppstår; icke bör väl heller staten för sådant fall utgifva ersättning. Sådana fall blefve måhända ej så talrika, men saken har en stor principiell betydelse.

Såsom jag redan erinrat, innehåller lagen om olycksfall i arbete den bestämmelsen att ersättning förverkas genom grof vårdslöshet. I det betänkande, som afgafs den 17 december sistlidne år af mig och ett par andra personer angående ersättning i anledning af olycksfall under militär tjänstgöring, äro införda aldeles precis samma bestämmelser som uti olycksfallsersättningslagen, och Riksdagen förehade för ett par år sedan en framställning om att staten skulle åtaga sig att ersätta lapparna, när deras renar komme in på statens järnvägar och blefve öfverkörda, så att de förlorade dem. Då var järnvägsstyrelsen så försiktig, att den ej ville gifva ut ersättning, därest det hade skett *uppsåligt* eller af *vårdslöshet*, men på yrkande jämväl af mig ändrades detta till *grof vårdslöshet*. Sålunda ha vi alltid i vårt land upprätthållit den principen, att ersättning vid olycksfall förverkas, om man gjort sig skyldig till grof vårdslöshet. Hvarför skulle man då i detta fall stryka ut denna begränsning, helst då det som man särskildt syftar på är af sådan beskaffenhet, att grof vårdslöshet ej kan anses vara för handen.

På grund af hvad jag nu anfört, anhåller jag att för min del få yrka afslag åt utskottets hemställan samt bifall till Kungl. Maj:ts proposition oförändrad.

Herr Billing: Utskottet erkänner, att det kan finnas betänkligheter vid att gå till mötes den väckta motionen och således här göra den förändring uti förevarande lag, som utskottet föreslagit, och hvarigenom den komme att skilja sig ifrån den allmänna lagen om olycksfall af 1901; och för min egen del stod jag till en början ganska betänksam mot att bifalla motionen, men när man hörde de sakkunnige yttra sig i ärendet, kunde man ej förhärda sig emot de skäl, som af dessa anfördes.

Herr Sjöcrona uppläste ett stycke af motiveringen i motionen, men han stannade litet för tidigt; där följa ett par stycken till, som ställa fram saken ännu mera hjärt för ögonen. Visserligen kunde herr Sjöcrona anföra ett par exempel af grof vårdslöshet, som utskot-

tet naturligtvis icke vill understödja, men om där kan finnas vissa former af grof vårdslöshet, hvilka böra hafva till följd uteblifvande af ersättning, tror jag, att det finnes så många flera fall, där man kan tala om grof vårdslöshet, men där ersättning dock bör lämnas. Motionärerna framhålla, huru en fiskare kan finna sig nödsakad att göra en halsbrytande manöver såsom här säges »för räddande af sin hufvudsakligaste egendom, fiskredskapen eller sitt eget lif» samt »för bärgande af andra människor i sjönöd». Nu sade visserligen herr Sjöcrona, att han icke trodde, att någon svensk domstol skulle tveka att bevilja ersättning i dylika fall, men det tror jag ändå, att man icke kan säga med så stor trygghet. Jag tror, att motionärerna hafva rätt uti att det åtminstone kan förekomma ganska många fall, där domstolarna eller i första hand riks försäkringsanstaltens tjänstemän skulle stå mycket tveksamma, när det gällde att afgöra, huruvida en sådan där halsbrytande åtgärd verkligen är att anse som grof vårdslöshet eller endast en oförsiktig handling. Då nu i de allra flesta fall, där en sådan fiskare råkar ut för olycksfall, därvid han drunknar, behovet af en sådan ersättning till de efterlevande är mycket stort och då det ofta skulle vara i hög grad obarmhärtigt att beröfva de efterlevande denna ersättning, synes det mig, som om man, för att undvika risken att icke visa barmhärtighet, där denna är väl motiverad, nödgas vara barmhärtig, icke bör undandraga sig faran att få utgifva ersättning jämväl i ett eller annat fall, där sådan vårdslöshet förelegat, att ersättning ej borde lämnas. Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Angående en särskild för fiskare afsedd försäkring mot skada till följd af olycksfall.

(Forts.)

Friherre Tam m: Detta förslag innebär den största frikostighet, som jag varit med om inom riksdagen. Jag vill icke motsätta mig denna frikostighet, men jag vill å andra sidan icke, att Riksdagen skall i något afseende fatta beslut med förbundna ögon.

Om här endast varit fråga om dem, som idka storsjöfiske, vill jag erkänna, att risken för dem och faran för dem är så stor, att för dessa böra gifvetvis vidtagas särskilda åtgärder; men så allmänt som förslaget nu är affattadt, omfattar det alla fiskare, som drifva fiske som yrke. Sålunda äro alla de, som ligga och fiska strömming och nors på Stockholms ström, till yrket fiskare, de som på små insjöar fiska vid stränder, där de arrenderat fiskvattnet, äro fiskare till yrket; äfven dessa skola ifrågakomma till ersättning, och jag föreställer mig, att äfven de, som äro såsom fiskare anställda hos enskilda personer, få räknas till samma kategori och komma i fråga till åtnjutande af ersättning från riks försäkringsanstalten, som jag likväl föreställer mig egentligen skulle vara afsedd för dem som drifva storsjöfiske.

Jämte det jag nu för min del helt och hållet instämmer i det yrkande, som herr Sjöcrona afgifvit, har jag velat yttra detta på det att Riksdagen skall finna, hvilken enorm utsträckning detta förslag kan komma att få, om det i sin helhet nu blir antaget.

*Angående
en särskild för
fiskare afsedd
försäkkring mot
skada till följd
af olycksfall.*

(Forts.)

Herr Sjöcrona: Jag vill i anledning af herr Billings anförande ännu en gång upprepa och betona, att om en fiskare, då han kommer i nöd, vidtager denna »halsbrytande åtgärd» för att rädda sitt lif och sin egendom och medelbart skydda riksförsäkringsanstalten mot en utgift, är det åtminstone för mig obegripligt, att det någonsin skulle kunna rubriceras såsom grof vårdslöshet; alltså, i det fallet äger icke grof vårdslöshet rum. Skall man väl då, när ett sådant fall icke kan betraktas såsom grof vårdslöshet, utesluta detta stadgande och gifva ersättning i sådana fall, då, såsom herr Billing själf erkänt, ersättning alls icke bör ifrågakomma.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr statsrådet grefve Hamilton: Jag har i mitt anförande till statsrådsprotokollet framhållit, att utan tvifvel åtskilliga viktiga invändningar kunna göras mot detta förslag, och jag erkänner, att jag själf delat flera af de betänkligheter, hvilka här framhållits, men jag har ansett, att det finnes andra omständigheter, som talat för att framlägga detta förslag äfven med risk att det icke blefve så väl emottaget inom riksdagen. Så mycket större har min fägnad varit, när utskottet icke blott i det närmaste oförändrad tillstyrkt Kungl. Maj:ts proposition utan gjort detta under uttalande af, jag skulle nästan kunna säga, en éloge, i det utskottet förklarar, att utskottet emottagit förslaget med odelad sympati. Men bland de betänkligheter, som jag hyst och som jag trodde möjligen skulle återkomma inom riksdagen, hade jag knappast trott att den, som friherre Tamm uttalat, skulle framställas. Det är väl mycket lätt att förstå, att det måste vara vanskligt att inskränka denna försäkringsform endast till storsjöfisket. Det finnes nämligen förhållanden på våra stora insjöar, där fisket bedrifves i sådan form och under sådana förhållanden, att hvad som anförts för tillämpning af försäkkring i fråga om storsjöfisket likaväl äger sin tillämpning i afseende på det förra; och det skulle hafva ansetts innebära en stor orättvisa mot insjöfiskarna om man i detta förslag icke haft tanke äfven på dem. Att göra någon begränsning i fråga om insjöfiskarna tror jag vore mycket svårt och jag tror icke heller det behöfs, ty den »enorma» risk, som staten skulle löpa, beror väl på försäkringsriskerna, och jag tror icke, att man behöfver säga, att insjöfisket öfver hufvud taget bedrifves under sådana förhållanden, att de ersättningar, som på grund af denna lag skulle komma att utgå, blefve för staten betungande. De stora riskerna, de stora ersättningsbeloppen komma naturligtvis uteslutande på storsjöfiskarna.

Friherre Lagerbring: För min del vill jag begagna detta tillfälle att uttala min stora tillfredsställelse såväl öfver den kungl. propositionen i detta ämne som öfver utskottets enhälliga betänkande. De anmärkningar, som hafva framställts mot förslaget, synas mig icke vara så synnerligen vägande. Den förste talarens an-

märkning gällde uttrycket *grof vårdslöshet*, ett, såsom herrarna veta, allmänt begagnadt uttryck så snart det gäller att lagstifta rörande olycksfallsförsäkring. Uttrycket kom ju in i 1901 års lag, men det har många gånger varit på tal att taga bort det, och det förekommer, såsom af herr Ödmans motion framgår, ej i åtskilliga utländska lagar på detta område. Herr Sjöcrona sade visserligen, att det är mycket lätt för en domstol att förstå eller afgöra, om grof vårdslöshet föreligger, men det är visst icke alltid så lätt; det kan vara många fall, som äro klara, men det är ofta fall, som äro mycket tvifvelaktiga.

Hvad fiskaryrket beträffar är förhållandet det, att olycksfallet oftast medför döden, då däremot de olycksfall, som träffa industriens arbetare, oftast äro af en helt annan art. Jag behöfver ej upprepa hvad som här förekommer i motionen, men förhållandet är, att fiskarna och särskildt hafsfiskarna måste mängen gång vidtaga åtgärder, hvilka kanske för den, som ej är så inne i förhållandena, skulle kunna betraktas såsom grof vårdslöshet eller en alltför djärf åtgärd; men, mina herrar, det djärfva mod, som utmärker särskildt våra hafsfiskare och som tager sig uttryck i den ena vackra bragden efter den andra, skola vi väl ej minska genom en begränsning i lagen, och därför ber jag att för min del få på det allra lifligaste förorda utskottets förslag.

Hvad friherre Tamm anfört beträffande den kolossala risken för staten, så har detta från statsrådsbanken redan blifvit väsentligen vederlagdt; dock vill jag härtill lägga först och främst, att det har sig icke så lätt att definiera riskerna, så att man skulle kunna säga, att denna lag gäller endast storsjöfisket, ty hvem är väl storsjöfiskare? Hafsfiskarna och storsjöfiskarna röra sig stundom på hafvet, stundom inomskärs; och det skulle med en sådan formulering af lagen blifva ganska svårt mängen gång att afgöra, hvilka som äro berättigade eller icke att få del af denna försäkring. För öfrigt kan risken ej vara så synnerligen stor, ty fiskarna i vårt land representera ett mycket begränsadt antal, de hafva i den kungliga propositionen uppgifvits till omkring 15,000 i hela landet — och staten är ju icke ersättningsskyldig ens för alla dessa fiskare. Lagen förutsätter nämligen, att fiskarna skola gå in i försäkringsanstalten och betala sina premier, för att de själfva — om de blifva skadade — eller deras efterlevande skola vara ersättningsberättigade. Här är dock i allt fall en premie af 5 kr. 50 öre om året föreskrifven, och det är ju icke sannolikt, att alla dessa insjöfiskare, som icke drifva sin näring yrkesmässigt, utan hafva fisket mera som en biförtjänst, gå in i försäkringsanstalten. Icke heller vet man olycksfallens antal. Herr Sjöcrona har talat om nettopremierna, men att beräkna dessa rätt är omöjligt, ty det finns ingen statistik öfver olycksfallen bland fiskare, hvadan de här angifna nettopremierna äro helt och hållet godtyckliga; skulle de emellertid förslå till ersättningsbeloppens utgifvande, behöfver staten icke betala ett enda öre, ty statens mel-

Angående en särskild för fiskare afsedd försäkring mot skada till följd af olycksfall.

(Forts.)

Angående en särskild för fiskare afsedd försäkring mot skada till följd af olycksfall. lankomst inträder ju endast i det fall, att fiskarnas egna insatser ej förslå till ersättningarna.

Jag tror därför icke, att man med skäl kan förorda några ändringar i den kungl. propositionen, utöfver hvad utskottet gjort, och jag hälsar med glädje och tillfredsställelse det antagande af detta förslag inom båda kamrarna, hvarpå jag lifligt hoppas.

(Forts.) Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Sjöcrona*, att kammaren skulle afslå utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifalla denna framställning oförändrad.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Sjöcrona* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anlogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad sammansatta stats- och lagutskottet hemställt i sitt utlåtande, n:o 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan, så vidt den skiljer sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifaller denna framställning oförändrad.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 18.

Herr statsrådet *Hammar skjöld* aflämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående anslag till byggnader för ett landsarkiv i Göteborg.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 26 och 27 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 33, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående undersökning af sinnesbeskaffenheten hos tilltalad, som af underrätt dömts till döden eller straffarbete på lifstid.

Angående undersökning af tilltalad persons sinnesbeskaffenhet i vissa fall.

Med föranledande af en inom Andra Kammaren af herr *Sixten Neiglick* väckt, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 138, hade utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt, att Riksdagen, med bifall till förevarande motion, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen af förslag till lagbestämelse därom, att, då tilltalad person blifvit af underdomstol dömd till döden eller till straffarbete på lifstid och saken fördenskull underställts högre domstols pröfning, utlåtande angående den tilltalades sinnesbeskaffenhet skulle, därest sådant icke till underdomstolen af medicinalstyrelsen afgifvits, infor dras från denna myndighet, innan den högre domstolen företoge målet till pröfning.

§ Herr *Billing*: Hvarken vågar jag eller vill jag göra något annat yrkande, än hvad lagutskottet här har burit fram, men jag kan icke underlåta att uttala några betänkligheter, icke mot lagutskottets förslag utan med anledning af detsamma.

Man kan ju med all rätt, såsom lagutskottet också gör, säga, att detta förslag står i god öfverensstämmelse med grundsatser, som redan göra sig gällande i svensk lagstiftning. Men å andra sidan kan det icke bestridas, att genom detta förslags effektuerande ett ytterligare steg skulle tagas i en viss riktning, och här är ingen som kan betvivla, att, om lagutskottets förslag blir effektueradt, lagstiftningen icke kommer att stanna, där detta förslag nu stannar, utan att man tvingas att taga steg efter steg i samma riktning. Och detta förnekar visst icke lagutskottet heller, utan det erkänner, att den regel, som här gör sig gällande, också, om icke med lika stark, så åtminstone med lika klar rätt kan göras gällande på andra mindre allvarliga fall än här nu är tal om.

Att man icke skall kunna hejda ett sådant fortskridande på denna väg, det är så mycket vissare, som detta fortskridande står i öfverensstämmelse med och sättes i fart af en allmän tendens i vår tid, en tendens, som jag icke kan underlåta att beteckna såsom ganska farlig. Det är den tendensen, att man vill flytta öfver brotten från det moraliska planet till ett fysiskt plan, att man allt mer och mer vill utsträcka den satsen, att brotten icke äro moraliskt tillräkneliga, därför att de äro beroende på fysiska inflytelser, fysisk degeneration eller hvad man nu använder för term. I denna tendens går man icke lika långt från alla sidor. Somliga gå längre, somliga hejda sig tidigare. Men det kan väl sägas, att bland herrar psykiatrici den tendensen gör sig gällande nästan alltid och af vissa representanter bland dem drifves så långt, att man tyckes redan nu nästan hafva hunnit till den uppfattningen, att det knappast finnes några förbry-

Angående undersökning af tilltalad persons sinnesbeskaffenhet i vissa fall.

(Forts.)

telser, som icke kunna anses vara ursäktliga på grund af fysiska eller, som det också kallas, psykiska inflytelser.

Nu skall det naturligtvis icke falla mig in att bestrida, att där ligger något berättigadt i denna riktning inom den psykiatriska vetenskapen. Det skall icke falla mig in, ty jag saknar förutsättningar för att vetenskapligt värdesätta denna riktning. Och min egen känsla och jag vill säga mitt eget förstånd säga mig, att på detta område synpunkter hittills blifvit förbisedda, som äro väl värda att man nu gifver akt på dem. Men om jag än medgifver, att något berättigadt uppbär den nämnda tendensen, är jag dock å andra sidan icke beredd att falla ned för denna vetenskap och tillbedja den såsom en annan afgudabild och medgifva, att man skall vara skyldig att strax gifva den antydda vetenskapliga riktningen i allo rätt. Jag har stor respekt för vetenskapen, men jag är så gammal, att jag har sett många vetenskapliga afgudabilder ramla, och jag är öfvertygad om att många flera sådana komma att ramla och att också denna så långt utdragna tendens inom den psykiatriska vetenskapen kommer att i framtiden få maka åt sig. Jag upprepar, att jag har stor veneration för vetenskapen, men det är dock ingenting, som är säkrare vetenskapligt bevisadt än det, att all vetenskap är felbar eller att ingen vetenskap är ofelbar. Det är det säkraste resultatet af alla århundradens vetenskapliga sträfvan, och därför tror jag icke heller, att denna vetenskaps nuvarande ståndpunkt i detta fall är sådan, att icke mot densamma kunna göras instanser. Jag tror att man har rätt att göra det, äfven om man icke besitter vetenskapliga kvalifikationer på området, utan blott på den grund, att man är öfvertygad om att det finnes helt andra faktorer i lifvet, som vetenskapen väl icke kommer åt att dissekera, men som äro lika faktiska och lika kraftigt verkande.

Nu är det så, att vetenskapen dessutom aldrig någonsin är förutsättningslös. Det är endast ett oförståndigt skryt af någon vetenskap att säga sig vara förutsättningslös. Det har aldrig någon vetenskap varit och det kommer aldrig någon vetenskap att blifva. Vetenskapen är visserligen å ena sidan kauserande den allmänna tidsströmningen, är en viktig faktor i att bilda den allmänna opinionen eller det allmänna medvetandet, men lika säkert som det är att vetenskapen är en *causa* för det allmänna medvetandet, lika säkert är det att den är en effekt af det allmänna medvetandet och att följaktligen den nuvarande psykiatriska vetenskapens påståenden i det nu föreliggande fallet äro en exponent för, en effekt af det allmänna medvetandet.

Jag vill då säga, att man här har att göra med en effekt särskildt af ett åskådningssätt, som nu gör sig mycket bredt och som framträder med alldeles hiskliga anspråk, och det är hvad man kallar för en monistisk-materialistisk världsåskådning, som egentligen icke vill räkna med någon skillnad mellan själ och kropp och egentligen

icke vill tillerkänna något annat en verklighet, än hvad som är af fysisk natur och kan fysiskt demonstreras eller åtkommas.

Vore det nu så att dessa tendenser, om hvilka jag talat — och jag hoppas att jag har gifvit tillräckligt klart uttryck åt att jag är så villig som helst att tillerkänna dem ett relativt berättigande, men att jag alldeles icke är villig att godkänna de långt gående konsekvenser, till hvilka de göra sig skyldiga — vore det nu så, att denna vetenskapliga tendens stannade vid att gifva anledning till vetenskapliga undersökningar och diskussioner, så vore det icke så farligt, men nu är det långt därifrån. Det är i allmänhet så, att vägen mellan vetenskapen och den lättare litteraturen i vår tid är mycket kort och mycket gen. Och när man på den lättare litteraturens område hämtar något från vetenskapen, så kan man vara säker på att i nio fall af tio hämtar man öfverdrifterna, hämtar man det sämsta, men tager icke med det bästa. Dessa vetenskapliga tendenser, om hvilka jag talat, gå därför igen också i den s. k. skönlitteraturen. Hvar finna herrarna nu en bok af detta slag, där icke dessa tankar gå igen, att så godt som hvarje förbrytelse och hvarje synd förklaras, ursäktas, försvaras med att det beror på hvad man kallar en fysisk eller psykisk degeneration?

För några år sedan urgerade man axiomet om termen om ärftlighetssaken. Då sades alla förseelser och alla synder bero på att man ärft dem, om icke af föräldrar, så af mostrar och morbröder, af fastrar och farbröder eller af kusiner och kusiners kusiner o. s. v. Därifrån kommo de, men icke från det egna hjärtat. — Åhnej!

Nu går talet om denna fysiska degeneration genom hela vår skönlitteratur, och hela vårt folk fostras i att lära sig att skylla ifrån sig på att antingen har man ärft dåligheten eller har samhället icke förebyggt eller botat denna fysiska degeneration. Och snart är man kommen därhän, att det icke finnes några synder, utan det som förr i världen hette elakhet, det heter nu nervositet eller något sådant. Man kan göra hvad man vill; sedan säger man, att man är nervös, och så är den historien all. Det är efter min uppfattning en gruffligt farlig tendens som här gör sig gällande.

Förr i världen gjorde man sig skyldig till en motsatt ytterlighet. Då anklagade och dömde man nästan hvad som helst såsom en andlig förseelse, och man aktade icke alls på det inflytande, som en sjuk, en illa fostrad kropp kunde hafva utöfvat på de själsliga anlagen. Då gjorde man sig skyldig till en mycket stor obarmhärtighet. Det kan icke förnekas, att det ligger ett stycke barmhärtighet i den nya tendens, hvarom jag talat, och därför bör man också på allt sätt söka göra sig den till godo genom att upptaga det goda i densamma. Men jag tror, att det är tid på att man vaknar upp och säger: halt, så att man icke här får gå alldeles för långt. Det kan ligga i denna nya teori något samvetsförlösande. Det bör man taga fasta på. Men lika säkert är, att där ligger något gruffligt samvetsförlösande, och det är det man skall försöka att taga sig till vara för.

Angående undersökning af tilltalad persons sinesbeskaffenhet i vissa fall.

(Forts.)

*Angående
undersökning
af tilltalad
persons sin-
nesbeskaffen-
het i vissa fall.*

Hvarför jag begärt ordet har, såsom jag förut nämnt, icke varit för att yrka något i motsats mot lagutskottets betänkande, men för att begagna ett tillfälle att uttala de betänkligheter, som jag nu burit fram.

(Forts.)

Herr Trygger: Jag beklagar, att icke vissa psykiatrici här varit närvarande och fått höra herr Billings anförande, ty de hafva sannerligen åtskilligt att lära i denna fråga och just i den riktning, som den siste talaren har yttrat sig.

Lagutskottet har emellertid icke på något sätt genom sitt tillstyrkande af denna motion tagit parti för de öfverdrifna anspråk, som åtskilliga läkare framställa, när det gäller rättsskipning i brottmål. Lagutskottet har icke alls ställt sig svagt och välvilligt inför den tendens, som onekligen förefinnes på vissa håll att förflytta alla brott, såsom herr Billing så riktigt uttryckte sig, från det moraliska planet till det fysiska. För att visa, att lagutskottet icke har en dylik uppfattning, har lagutskottet särskildt betonat, att dessa läkareutlåtanden, som det nu här är fråga om, skola afgifvas af medicinalstyrelsen och att det icke är lämpligt, att blott rent psykiatriska synpunkter därvid skola göra sig gällande.

Hvad nu själfva klämnen beträffar, vill jag säga, att icke skulle jag för min del hafva framlagt en motion sådan som denna. Men hvarför? Jo, därför att redan den gällande lagstiftningen är så beskaffad, att alla fall, som äro af någon praktisk betydelse, behandlas just på det sätt, som motionären önskar. Men å andra sidan, då nu en motion är framlagd och det icke är någon skada skedd, om i de få och sällsynta fall, där ett iakttagande af denna bestämmelse skulle vara onödigt, den i alla fall iakttages, och då det kan lugna många som äro bekymrade, särskildt när det gäller dessa svåra straff, som dödsstraff och lifstids straffarbete, att utredningen rörande den brottsliges skuld snarare är för fullständig, ha vi ansett oss icke kunna underlåta att tillstyrka bifall till motionen, och jag ber på dessa skäl att få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Lindgren: Den förste ärade talaren hade i stort sedt ofantligt rätt i hvad han sade, men jag kan icke undgå att bemärka, att han efter mitt förmenande gjorde sig skyldig till vissa sammanblandningar. Vetenskapen har väl aldrig kommit på den punkten, att den betecknar ett okynne eller en elakhet med ordet nervositet o. s. v. Jag tror, att det måste ligga i vetenskapens natur, att just en vetenskapsman framför alla andra skall veta han känner och hvad han icke känner, att han skall kunna, om han behärskar sitt ämne, bestämdare än någon annan veta, att detta är sanning och detta är ännu endast en konstruktion.

Jag tror icke att det är vetenskapsmännen, som gjort sig skyldiga till dessa förlöpningar, som funnit uttryck i litteraturen, i det man skyller alla moraliska lyten på fysiska förhållanden, utan jag tror tvärt-

om, att sådant förekommer endast från deras sida, som icke kunna betecknas såsom fullödiga vetenskapsmän. Jag tror icke att psykiatrici i vårt land hafva i den vägen försyndat sig. Det kan väl vara möjligt, att åtskilliga läkare kunnat göra det just på den grund, att de icke haft tillräcklig psykiatrisk insikt. Och har en redbar, vetenskaplig fackman betecknat en handling af en person, en brottslig handling, såsom beroende på att vederbörande icke varit tillräckelig i det ögonblick, då han begått handlingen, så tviflar jag alls icke på att det funnits goda grunder för detta uttalande.

Angående undersökning af tilltalad persons sinnesbeskaffenhet i vissa fall.
(Forts.)

Hvad skola vi här i världen lita till i hvad vi göra och låta, i fråga om hvad som är sant och hvad som icke är sant, om vi verkligen icke få lita till hvad vetenskapen fastslagit såsom faktiska förhållanden? Vi måste, som sagdt, skilja emellan hvad vetenskapen erkänt såsom ett faktum och hvad som för tillfället endast är ett hypotetiskt antagande, som hittills icke blifvit fastslaget.

Jag skulle från min sida anse det riktigare, att dessa undersökningar, som begäras, icke göras af medicinalstyrelsen, som troligen icke besitter tillräckliga krafter för att sakkunnigt yttra sig, utan att de verkställas och yttranden meddelas af våra förnämsta vetenskapsmän på detta område.

Jag ger den förste ärade talaren fullkomligt rätt uti, att en tendens gjort sig gällande att söka skylla ifrån sig allt moraliskt ansvar på fysiska orsaker, och detta är naturligtvis ett tidslyte, hvars orsaker äro värda att efterforska. Men jag tror icke, att vetenskapen bär skulden, utan att tvärtom man kan göra den anmärkningen, att skulden egentligen ligger i bristande ansvarskänsla hos en blaserad och okunnig allmänhet, som i många fall söker bortförklara företeelserna på angifvet sätt.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 24 och 26 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 32, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående skyldighet för staten att erlagga skatt till kommun för staten tillhörig fastighet eller industriell anläggning.

Om skyldighet för staten att erlagga skatt till kommun för fastighet m. m.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 39, hade herr *Joh. Larsson* från Presstorp, med hvilken herrar *C. T. Lind* från Tanum, *Oscar N. Olsson*, *Carl J. Ödman*, *C. Wallentin*, *O. Silfverschiöld* och *Alfr. Lundgren* instämt, hemställt, det Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huru och i hvad mån skattskyldighet till kommunen, inom hvilken staten köper fastighet eller industriell anläggning, borde utgöras för sådan af staten förvärfvad egendom.

Om
skyldighet för
staten att er-
lägga skatt till
kommun för
fastighet m. m.

(Forts.)

Utskottet hade i förevarande utlåtande på anförda grunder hemställt, att Riksdagen, med anledning af förevarande motion, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, under hvilka förutsättningar och i hvad mån kommun, inom hvilken staten förvärfvat fastighet eller industriell anläggning, kunde tillerkännas bidrag från staten för bestridande af vissa kommunala utgifter, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kunde gifva anledning.

Herr Hammarström: Frågan om statens skyldighet att bidraga till de kommunala utskylderna inom de kommuner, där staten äger fastighet eller drifver industriell rörelse, är redan nu ganska viktig, och otvifvelaktigt är, att den vinner ökad betydelse i samma mån som staten utvidgar sin affärsrörelse. Jag tror icke heller, att mången skall kunna motsäga det påståendet, att de nuvarande bestämnelserna i ämnet gifva anledning till anmärkning. Det är därför med tillfredsställelse man finner, att lagutskottet har enats om en framställning rörande utredning i detta ämne.

Vid första påseendet kan man tycka, att det är en ytterligare anledning till fägnad, att utskottet varit enhälligt såväl i afseende å klämman som i afseende å motiveringen, men för min del undrar jag, om icke den blifvande utredningen skulle hafva vunnit på, att de olika åsikter, som, föreställer jag mig, varit inom utskottet representerade både i hufvudfrågan och kanske ännu mera i detaljerna, fått komma till synes i utskottets betänkande. Sådant detta nu föreligger, kan man vid genomläsningen väl knappast värja sig för den uppfattningen, att det väsentligen är resultatet af en kompromiss. Och den kompromissen medför olägenheter såsom alla sådana. Den synes mig särskildt draga väl snäfvä gränser för den utredning, som utskottet ifrågasatt. Och jag vill äfven föreställa mig, att mången skall finna utgångspunkten för utskottets resonemang minst sagdt tvifvelaktig.

Utskottet har sökt häfda den grundsatsen, att staten icke, principiellt sedt, är skyldig att bidraga till kommunernas utgifter. Såsom stöd för denna sin ståndpunkt upprepar utskottet en del af de skäl — jag skulle vilja säga — af rent praktisk innebörd, som förut anförts för denna uppfattning. Och det lider intet tvifvel, att dessa skäl förtjäna allt möjligt beaktande, och att utskottet kan hafva rätt, då utskottet med hänsyn till dem kommer till det resultat, att staten i afseende på de kommunala skyldigheterna icke får i allo likställas med enskilda medlemmar af kommunen. Men när utskottet i fortsättningen af sitt resonemang söker upphöja dessa rent praktiska synpunkter till rang, heder och värdighet af principiella skäl, kan jag icke följa utskottet längre. Det enda principiella skäl jag hört anföras för en sådan uppfattning, som utskottet gjort till sin i fråga om statens skatteplikt, är, att staten på grund af sin öfyerhögheställning, såsom utgörande sammanfattningen af de olika kommu-

nera inom landet, icke skulle kunna vara skyldig att erlægga skatt till någon särskild kommun. Jag håller emellertid utskottet räkning därför, att utskottet icke upprepat det skälet. Hvar och en, som icke ställer sig helt och hållet på en teoretiserande ståndpunkt, utan ser saken sådan den är, lär väl få erkänna, att, om statens såsom fastighetsägare eller såsom idkare af industriell verksamhet tar kommunens anstalter i anspråk och förorsakar kommunen utgifter, rättvisa och billighet fordra, att staten bidrager till dessa utgifters bestridande, i den mån särskilda hänsyn icke påkalla inskränkning eller undantag i detta hänseende, och att staten sålunda icke för sig tager i anspråk en principiell olikställighet med kommunens enskilda medlemmar.

*Om
skyldighet för
staten att er-
lägga skatt till
kommun för
fastighet m. m.*
(Forts.)

Man hade så mycket mera haft anledning vänta sig, att utskottet eller åtminstone någon reservant skulle ställt sig på denna ståndpunkt, som, när frågan för ett tiotal år sedan var före vid riksdagen, inom båda kamrarna talrika och kraftiga uttalanden gjordes för statens skattskyldighet till kommunerna. Låt vara att man därvid kanske gick för långt i sina kraf, då man ville alldeles likställa staten med enskilda kommunalmedlemmar. En närmare undersökning af förhållandena torde väl visa, att praktiska hänsyn kräfva inskränkning i principens tillämpning. På den frågan torde dock vara onödigt att vid detta tillfälle närmare ingå.

Med det anförda har jag sålunda endast velat konstatera, att den uppfattning, från hvilken utskottet utgått i fråga om statens skattskyldighet till kommunen, ingalunda får anses allmänt erkänd. Jag skulle snarast vilja säga, att den är i någon mån föråldrad. Den torde väl ha sin grund i de historiska förhållandena inom det svenska beskattningsväsendet och hänföra sig till den tid, då jorden var det hufvudsakliga, för att icke säga det nära nog enda skatteobjektet. Det är tydligt nog, att om man då skulle hafva ifrågasatt likställighet mellan statens och den enskildes skatteplikt till kommunen, skattskyldigheten för exempelvis allmänningsskogarna hade blifvit ett alldeles odrägligt onus för staten. Emellertid hardock, äfven hvad fastigheterna angår, staten alltmera måst öfvergifva den gamla ståndpunkten. Jag behöfver allenast erinra om 1898 års författning, som utsträcker statens skattskyldighet till kommunen för vissa kronoparker. Samma tendens har sedermera inom väglagstiftningsområde kommit till uttryck. Jag vill, hvad detta lagstiftningsområde angår, hänvisa därtill, att det särskilda utskottet vid 1889 års riksdag, då det behandlade frågan om allmänningsskogarnas deltagande i vägunderhållet, icke återopade några principiella skäl för inskränkning af statens skyldighet därvidlag, utan helt kort och rakt på sak anförde, att det skulle blifva för dyrt för staten att i samma mån som andra skogsägare bidraga till vägunderhållet. En sådan ståndpunkt förefaller ju enkel och begriplig. Äfven omständigheter från den allra sista tiden skulle kunna anföras till stöd för, att staten nu icke tyckes hålla så strängt på principen

Om skylldighet för staten att erlägga skatt till kommun för fastighet m. m.

om skattefrihet. Så har i den här i dag utdelade Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skogsaccis — såvidt jag funnit vid ett flyktigt genomseende — ingen åtskillnad gjorts mellan staten och den enskilde med hänsyn till utgörandet af skogsaccis.

(Forts.)

Emellertid synes det mig vara mera med afseende å den industriella verksamheten än med afseende å fastigheterna som man antaga att denna fråga kommer att vinna betydelse för framtiden. I samma mån som staten inköper vattenfall och egendomar för drifvande af industriell verksamhet inom en kommun, i samma mån reduceras ju de till kommunen skattepliktiga objekten, och härigenom kan naturligtvis förorsakas en för kommunens ekonomi ganska betänkligh rubbning i förhållandena.

Jag för min del hade med mera oblandad tillfredsställelse hälsat lagutskottets betänkande i ämnet, ifall utskottet ställt sig principiellt på den ståndpunkten, att staten är skyldig att erlägga skatt till kommunen. Det har nu utskottet icke gjort utan försökt att på en annan väg komma till rätta med olägenheterna af den nuvarande ordningen. Utskottet har icke kunnat förneka, att utvecklingen i våra dagar af statens industriella verksamhet verkligen kan leda därtill, att förhållandet hvad beträffar bärandet af de kommunala bördorna blir odrägligt, och utskottet tyckes för sådana fall vilja tänka sig, att något visst *understöd* bör utgå från staten till kommunen i fråga. Detta sätt att råda bot på missförhållandet sammanhänger väl med den utgångspunkt utskottet valt. För öfrigt lider denna del af utskottets betänkande af en viss dunkelhet. Åtminstone har jag icke kommit till full klarhet, huru utskottet tänkt sig saken ordnad. Så mycket synes dock framgå, att det icke är fråga om skattskyldighet i egentlig mening utan blott om något slags understöd.

Det är vidare temligen oklart, till hvilka af kommunens utgifter staten på detta sätt skulle bidra. Här talas endast om »vissa» af kommunens utgifter, och får man sluta af de exempel, till hvilka utskottet hänvisar, har utskottet måhända afsett uteslutande fattigvården. Allt detta gör, att det förefaller mig, som om utredningen, ifall den strängt begränsas inom den ram, utskottets betänkande angifver, skulle bli ganska snäf. Då emellertid ett yrkande om ändring icke skulle hafva annat resultat än på sin höjd att frågans utredning förhalades, och då jag anser, att den bör bringas till en snar lösning, inskränker jag mig till dessa erinringar vid utskottets betänkande, i syfte att om möjligt utredningen måtte göras mera omfattande än hvartill betänkandet eljest möjligen skulle gifva anledning.

Herr Trygger: Den siste ärade talaren gjorde gällande, att utskottets betänkande skulle vara resultatet af en kompromiss, hvilket man skulle kunna se af dess innehåll. Så är dock icke förhållandet. Vid en kompromiss både ger man och tar man, men

här har man å ena sidan fått och å andra sidan eftergifvit alltsamman. Vi voro några inom utskottet, som hade i stort sedt samma uppfattning som den ärade talaren, och åtminstone jag hade bestämt mig för att reservera mig. Men då i alla fall det icke är oriktigt hvad som i klämman begäres, läto vi reservationen falla, då alla dock voro ense om, att något bör göras i frågan.

Om skyldighet för staten att erlägga skatt till kommun för fastighet m. m.

(Forts.)

Granskar man betänkandet, finner man, att det är alldeles riktigt, att utskottet utgått från att staten i regel skall vara fri, och i den punkten var åtminstone jag ense med utskottsmajoriteten. Den ärade talaren sade själf, att detta var en uppfattning, som han så till vida hyllade, att staten icke kan *likställas* med andra kommunalt skattskyldige. Sedermera blir det fråga om, hvori denna skyldighet, om den icke är densamma som påhvarar andra, skall bestå. Man kan då tala om en partiell skattskyldighet eller om en bidragsplikt från statens sida. Då nu utskottet här stannat vid det sista och kallat det för bidrag från statens sida till vissa kommunala utgifter, har utskottet därmed velat angifva en viss grund för storleken af dessa bidrag, de skulle nämligen stå i ett visst förhållande till de rubbningar i kommunens ekonomi, som föranledts af statens inrättningar och inköp inom den ifrågavarande kommunen.

Men dessa bidrag få icke uppfattas från synpunkten af ett statens understöd till kommunen, utan såsom ett slags ersättning för hvad kommunen förlorar och för de uppoffringar, som kommunen kan komma att få göra.

Som sagdt, jag tror icke, att kammaren genom att bifalla utskottets hemställan utesluter från beaktande alla de synpunkter, som vid denna frågas afgörande böra komma i betraktande. Man begär ju en utredning, och den kan icke ske enbart från en synpunkt utan att också äfven andra komma samtidigt under bedömande. På det sättet torde utredningen komma att omfatta äfven den frågan, som den siste ärade talaren ansåg vara den hufvudsakliga.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Grefve Hamilton, Raoul: Till den kraft och verkan det kan få, ber jag att få stödja den förste ärade talaren i hans uttalande och beklaga, att då utskottet till pröfning förehaft denna fråga, utskottet blott tagit ett halft steg. Jag föreställer mig, att detta halva steg och det beklagliga beslut, som utskottet kommit med, verkligen äro frukten af en kompromiss; då skulle utskottets förslag vara förklarligt. Det ligger naturligtvis en orimlighet uti, att, då en kommun har ett skatteobjekt uti en industriell anläggning, som bidrager till dess utgifter, staten skall få beröfva kommunen denna skatt därigenom att staten köper ifrågavarande anläggning. Nu säger utskottet visserligen, att staten bör bidraga med något. Hvarför skall staten allenast bidraga med något belopp? Staten bör väl med hänsyn till denna industriella anläggning inom kommunen vara fullt likställd med de enskilda. Det är, som jag sade, alldeles

orimligt, att, på grund däraf att staten köper en industriell anläggning, kommunen skall gå miste om skatten. Det förefaller mig verkligen, som om staten här trädde kommunens rätt alltför nära. Jag skall icke göra något yrkande, ty det tjänar icke till något.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 24 och 26 innevarande mars bordlagda utlåtande, n:o 7, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ersättning åt vissa ledamöter i inskrifningsnämnd och inskrifningsrevision.

Med föranledande af en inom Andra Kammaren af herr *O. N. Olsson* i Heden väckt motion, n:o 37, hade nämnda kammares tillfälliga utskott hemställt, det Andra Kammaren för sin del behagade besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t vidtaga sådan förändring af sin förnyade förordning af den 12 augusti 1901, § 11, att af landsting vald ledamot i inskrifningsnämnd och inskrifningsrevision, eller i ledamots ställe inkallad suppleant finge för deltagande i nämndens eller revisionens sammanträden åtnjuta reseersättning jämte dagtraktamente enligt femte klassen af gällande resereglemente.

Förslaget hade af Andra Kammaren godkänts, hvarefter beslutet delgifvits Första Kammaren, som därpå hänvisat frågan för vidare utredning till sitt första tillfälliga utskott; och hade sistnämnda utskott i nu föredragna utlåtande hemställt, att Första Kammaren ville på så sätt biträda Andra Kammarens i ärendet fattade beslut, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhölle, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida af landsting vald ledamot i inskrifningsnämnd och inskrifningsrevision, eller i ledamots ställe inkallad suppleant, borde för deltagande i nämndens eller revisionens sammanträden få åtnjuta, utom reseersättningen dagtraktamente, och i i så fall, huruvida reseersättningen lämpligen borde utgå efter femte klassen i resereglementet, samt därefter föranstalta om den ändring i 11 § af Kungl. Maj:ts förnyade förordning angående rikets indelning i områden för värnpliktiges inskrifning och val af ledamöter i inskrifningsnämnder och inskrifningsrevisioner m. m. den 12 augusti 1901, hvartill utredningen funnes föranleda.

Vid härefter skedd föredragning biföll Första Kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt;

och som Andra Kammarens beslut i frågan således icke blifvit oförändradt antaget, skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen ärendet till Andra Kammaren återlämnas för vidare behandling.

Föredrogs ånyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 24 och 26 i denna månad bordlagda utlåtande, n:o 8, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande afskaffande i vissa fall af bruket af civil uniform.

*Om
afskaffande
i vissa fall af
bruket af civil
uniform.*

I anledning af en utaf herr *T. Zetterstrand* väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande upphäfvande i vissa fall af skyldighet att bära civil uniform, hade Andra Kammaren för sin del beslutat, »att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller, det täcktes Kungl. Maj:t i fråga om de ämbets- och tjänstemän, hvilkas tjänsteutöfning icke är af beskaffenhet att föranleda bärande af uniform, vidtaga de åtgärder, Kungl. Maj:t kan finna skäligen, för att den skyldighet, som i detta afseende tilläfvventyrs kan anses åligga dem, må blifva upphäfd».

Sedan detta beslut delgifvits Första Kammaren, hade Första Kammaren öfverlämnat ärendet för vidare utredning till sitt första tillfälliga utskott.

I afgifvet betänkande (n:o 4) hade utskottet hemställt, att Första Kammaren icke måtte biträda Andra Kammarens i ärendet fattade beslut.

Vid betänkandets behandling inom Första Kammaren hade ärendet återremitterats till utskottet.

Sedermera hade herr *von Stapelmohr*, med hänvisning till hvad utskottet i sitt betänkande anført i fråga om bruket af civil uniform, hemställt i en inom Första Kammaren väckt motion, n:o 50, »att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida icke bruket af uniform för civile ämbets- och tjänstemän vid andra tillfällen än vid tjänsteutöfning må kunna afskaffas eller, därest det icke lämpligen låter sig göra, väsentligen inskränkas, och därefter vidtaga de åtgärder i detta syfte, hvartill omständigheterna finnas böra föranleda.»

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på anförda grunder hemställt, att Första Kammaren i anledning af Andra Kammarens beslut i ärendet och herr *von Stapelmohr*s motion måtte för sin del besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhölle, det täcktes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida icke bruket af paraduniform för civile ämbets- och tjänstemän vid andra tillfällen än vid tjänsteutöfning kunde afskaffas eller, därest det icke lämpligen låte sig göra, inskränkas, och därefter vidtaga de åtgärder i detta syfte, hvartill omständigheterna funnes böra föranleda.

Vid härefter skedd föredragning biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt;

och som Andra Kammarens beslut i frågan således icke blifvit oförändradt antaget, skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen ärendet till Andra Kammaren återlämnas för vidare behandling.

Anmäldes och bordlades statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 51, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående afstående eller upplåtelse i vissa fall af mark från kronoegendomar samt en i ämnet väckt motion;

n:o 52, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till fortsättning af statsbanorna Morjärv—Lappträsk, Bastuträsk—Skellefteå—Kallholmsfjärden, Östersund—Ströms vattudal (Ulriksfors) samt Järna—Norrköping m. m.;

n:o 53, i anledning af väckta motioner om verkställande af undersökningar för vissa inom Härjedalen framgående bibanor till inlandsbanan;

n:o 54, i anledning af väckta motioner om anläggning af statsbana mellan Sveg och Brunflo;

n:o 55, i anledning af väckt motion om verkställande i samband med pågående utredningar för inlandsbanan af undersökning för sjötrafikled från Frykensjöarna eller Glafs fjorden till västkusten;

n:o 56, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor;

n:o 57, angående afsättande, i anledning af 1907 års statslåns upptagande, af medel för amortering å statsskulden;

n:o 58, angående utsträckning af preskriptionstiden för obligationer af de svenska statslånen; samt

n:o 59, angående uppsättande af statyer å de fyra pelarne i barriären framför riksdagshuset; äfvensom

lagutskottets utlåtande n:o 34, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående afskaffande af dödsstraffet.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag

dels till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 39, angående val af två fullmäktige i riksbanken och tre suppleanter för Riksdagens samtliga fullmäktige i nämnda verk;

n:o 42, angående val af två fullmäktige i riksgäldskontoret jämte tre suppleanter för samtliga fullmäktige i nämnda verk;

dels ock till Riksdagens förordnanden:

n:o 40, för två fullmäktige i riksbanken;

n:o 41, för tre suppleanter för Riksdagens fullmäktige i riksbanken;

n:o 43, för två fullmäktige i riksgäldskontoret;

n:o 44, för tre suppleanter för fullmäktige i riksgäldskontoret;
samt

n:o 45, för f. d. lektorn T. A. Säve att vara kommitterad för
tryckfrihetens vård i ledigheten efter f. d. universitetskanslern G.
F. Gilljam.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet de under samman-
trädet aflämnade kungl. propositionerna.

Justerades tio protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen
första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredrag-
ningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,59 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
